

İLKOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARININ OKUMA ALIŞKANLIĞI
VE
YENİMAHALLE İLÇE HALK KÜTÜPHANESİ
GEZİCİ KÜTÜPHANE HİZMETİ

Olcaı Bayram

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Kütüphanecilik Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Aralık, 1990

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Kütüphanecilik Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____
Prof.Dr.Nilüfer TUNCER

Üye _____
Prof.Dr.İrfan ÇAKIN

Üye _____
Prof.Dr.Tülin SAĞLAMTUNÇ (Danışman)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../1991

Prof.Dr.Süleyman YILDIZ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Okuma alışkanlığını kazanmada kişisel ve çevresel birçok faktörler vardır. Bu faktörler doğrultusunda halk kütüphanesi örgütü içinde yer alan her birim, okuyucularına okuma alışkanlığı kazandırmada çeşitli sorumluluklara sahiptir.

Ülkemizde şube halk kütüphanelerinin azlığı dikkate alınırca, halk kütüphanesi örgütü içerisinde okuyucuya en yakın birim gezici kütüphanelerdir. Yeterli bir gezici kütüphane hizmeti okuma alışkanlığı kazandırma ve sürdürme konusunda karşımıza çıkacak problemlerin çözümüne yardımcı olacaktır.

Özellikle okuma becerisinin kazanıldığı, ilkökul çağının bireyin okuma alışkanlığını kazanmada çok hassas bir dönem olduğu septonmıştır.

Bu çalışmada Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerinden seçilen 9-11 yaş arası 450 öğrenciye gezici kütüphanenin okuma alışkanlığını kazandırmada ki etkisini saptamak amacıyla anket uygulanmıştır. Yapılan çalışmada gezici kütüphaneyi kullanan öğrencilerin, gezici kütüphaneyi araç, personel, derme açısından nasıl değerlendirildikleri saptanıp, okuma alışkanlığı kazanmalarında veya kazanılmış okuma alışkanlığını sürdürmelerinde gezici kütüphane hizmetinin bir katkısı olup olmadığı incelenmiştir. Bunların yanısıra kütüphaneyi kullanan ve kullanmayan öğrencilerin okumaya karşı ilgilerini kimlerin veya nelerin belirlediği araştırılmıştır.

Araştırma sonucunda gezici kütüphanenin derme, personel, bütçe, araç yönünden yetersiz olduğu görülmüş, bu nedenle hizmetlerini tam anlamıyla yerine getirememesi sonucu öğrencilere okuma becerilerini geliştirmede, kitabı sevmeye ve dolayısıyla okuma alışkanlığını kazandırmada etken olmadığı ortaya çıkmıştır.

SUMMARY

A number of personal and environmental factors play a role in the gaining of sound reading habits in the public library system. Each working unit has responsibilities in the effort to instill these habits in its users.

Within the system it is mobile libraries which are most closely associated with the readers regarding the scarce number of branch libraries. An adequate mobile library service is helpful in solving problems encountered in the effort to instill and maintain sound reading habits.

It has been found that the primary school period, when reading skills are first acquired offers a good opportunity for the gaining of sound reading habits.

The present study is based on a survey of 450 pupils, aged 9-11, in the Aydınlikevler Primary School and the effect of the mobile library service on their reading habits. The purpose was to find out the opinion of those pupils about the mobile library with respect to the vehicle staff and collection, on their gaining or maintaining the habit of reading. At the same time library users and non-users were compared with respect to the sources of their reading habits.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
SUMMARY.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
I. GİRİŞ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ.....	3
1.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	3
1.4. ÇALIŞMA ALANI VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	4
1.5. TERMİNOLOJİ.....	4
1.6. DÜZEN.....	5
1.7. KAYNAKLAR.....	6
II. OKUMA VE OKUMA ALIŞKANLIĞI.....	7
2.1. OKUMA.....	7
2.2. OKUMA ALIŞKANLIĞI.....	8
2.2.1. OKUMA ALIŞKANLIĞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	9
III. HALK KÜTÜPHANELERİ.....	14
3.1. HALK KÜTÜPHANESİ (TANIM).....	14
3.2. HALK KÜTÜPHANESİNİN AMACI.....	15
3.3. HALK KÜTÜPHANELERİNİN GÖREVLERİ.....	15
3.4. HALK KÜTÜPHANESİ ÖRGÜTÜ.....	16
3.5. HALK KÜTÜPHANESİ ÖRGÜTÜNÜ OLUŞTURAN BİRİMLER.....	17

	<u>Sayfa</u>
3.5.1. MERKEZ KÜTÜPHANE.....	17
3.5.2. ŞUBE KÜTÜPHANELERİ.....	17
3.5.3. GEÇİCİ KİTAPLIKLAR.....	18
3.5.4. GEZİCİ KÜTÜPHANELER.....	18
3.5.4.1. GEZİCİ KÜTÜPHANENİN AMACI.....	18
3.5.4.2. GEZİCİ KÜTÜPHANELERİN GÖREVLERİ.....	19
3.5.4.3. GEZİCİ KÜTÜPHANE STANDARTLARI.....	20
3.5.4.3.1. OKUYUCU.....	21
3.5.4.3.2. PERSONEL.....	21
3.5.4.3.3. ARAÇ.....	21
3.5.4.3.4. BÜTÇE.....	22
3.5.4.3.5. DERME.....	22
3.5.4.3.5.1. ÇOCUK KİTAPLARININ ÖZELLİKLERİ.....	23
IV. OKUL KÜTÜPHANELERİ.....	27
4.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ (TANIM).....	27
4.2. OKUL KÜTÜPHANELERİNİN GÖREVLERİ.....	27
4.3. OKUL KÜTÜPHANESİ VE GEZİCİ KÜTÜPHANE İLİŞKİSİ.....	30
V. YENİMAHALLE İLÇE HALK KÜTÜPHANESİNE BAĞLI GEZİCİ KÜTÜPHANE.....	31
5.1. GEZİCİ KÜTÜPHANE.....	31
5.2. TARİHSEL GELİŞİMİ.....	31
5.3. OKUYUCU.....	31
5.4. DERME.....	32
5.5. PERSONEL.....	32
5.6. BÜTÇE.....	33
5.7. YAPI (ARAÇ).....	33

	<u>Sayfa</u>
VI. AYDINLI KEVLER SEMTİ.....	34
6.1. AYDINLIKEVLER SEMTİNİN TANITIMI.....	34
6.2. AYDINLIKEVLER İLKOKULU.....	34
6.2.1. AYDINLIKEVLER İLKOKULUNUN TARİHÇESİ.....	34
6.2.2. AYDINLIKEVLER İLKOKULUNUN TANITIMI.....	35
VII. DEĞERLENDİRME.....	36
7.1. AYDINLIKEVLER İLKOKULU ÖĞRENCİLERİNE UYGULANAN ANKETİN DEĞERLENDİRİLMESİ	36
7.1.1. SINIF.....	36
7.1.2. CİNSİYET.....	36
7.1.3. AİLELERİN EĞİTİM DÜZEYLERİ.....	36
7.1.4. AİLENİN EĞİTİM SEVİYESİNE GÖRE ÖĞRENCİLERİN OKUMA SEVİYELERİ.....	37
7.1.5. ÖĞRENCİLERİ OKULAYA YÖNELTENLER.....	38
7.1.6. AYDINLIKEVLER İLKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN KİTAP OKUMA SIKLIKLARI.....	39
7.1.7. AYDINLIKEVLER İLKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN FAYDALANDIĞI KÜTÜPHANELER.....	40
7.1.8. GEZİCİ KÜTÜPHANEYİ KULLANMA SÜRESİ VE OKUMA ALIŞKANLIĞI.....	41
7.1.9. GEZİCİ KÜTÜPHANENİN DURAKLARINI DUYURMA ŞEKLİ.....	42
7.1.10. DERME.....	43
7.1.11. HOŞLANILAN KİTAP TÜRLERİ.....	43
7.1.12. GEZİCİ KÜTÜPHANEDE KİTAP DIŞINDA BULUNMASI İSTENEN MATERYALLER.....	44
7.1.13. GEZİCİ KÜTÜPHANEDE BULUNAN KİTAPLARIN NİTELİĞİ.....	44

	<u>Sayfa</u>
7.1.14. ÖĞRENCİLERİN GEZİCİ KÜTÜPHANEYİ KULLANMA NEDENLERİ.....	45
7.1.15. ARAÇ.....	46
7.1.15.1. ARACIN ÖĞRENCİLER TARAFINDAN KULLANIM KOLAYLIĞI.....	46
7.1.15.2. ARACIN İSİ DURUMU.....	46
7.1.16. PERSONEL.....	47
7.1.17. GEZİCİ KÜTÜPHANE PERSONELİ VE OKUYUCU İLİŞKİSİ.....	47
7.2. AYDINLI KEVLER İLKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞINI KAZANMALARINI ETKİLEYEN ÖGELER.....	48
VIII. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	50
8.1. SONUÇ.....	50
8.2. ÖNERİLER.....	52
KAYNAKÇA.....	55
EKLER.....	66

TABLOLAR

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
1	Aydınlıkevler İlkokulu Öğrencilerinin Ailelerinin Eğitim Düzeyi..... 36
2	Ailelerin Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Okuma Düzeyleri..... 37
3	Aydınlıkevler İlkokulunun Çeşitli Okuma Düzeylerindeki Öğrencilerini Okumaya Yöneltenler..... 38
4	Aydınlıkevler İlkokulu Öğrencilerinin Kitap Okuma Sıklıkları..... 39
5	Gezici Kütüphaneyi Kullanma Süresi ve Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları..... 41
6	Gezici Kütüphaneyi Kullanan ve Kullanmayan Öğrenciler ile Okuma Alışkanlıkları Arasındaki İlişki..... 42
7	Gezici Kütüphanenin Duraklarını Duyurma Şekli..... 42
8	Gezici Kütüphaneyi Kullanan Öğrencilerin Genelde Hoşlandıkları Kitap Türü..... 43
9	Gezici Kütüphanede Bulunması İstenen Kitap Dışı Materyaller..... 44
10	Öğrencilerin Okuma Sıklıkları ve Gezici Kütüphane Koleksiyonunu Değerlendirmeleri... 45
11	Öğrencilerin Gezici Kütüphaneyi Kullanma Amaçları..... 45
12	Gezici Kütüphane Personeli ve Okuyucularla İlişkiler..... 47

ÖNSÖZ

Çağımız toplumunun vazgeçilmez ihtiyacı olan okuma, düzenli ve sistemli olduğu sürece fayda sağlamaktadır. Günümüzde bireyler, dolayısıyla toplumlar okumanın önemini tartışmayı bırakmışlar, okuma alışkanlığını kazanmada gerekli olan ihtiyaçları saptamaya çalışmaktadırlar.

Halen ülkemizde okuma-yazma bilmeyenlerin olması üzüntüsü içindeyken, bir an evvel okuma problemimizi çözüp, okuma alışkanlığı konusunda neler yapabileceğimizi araştırmamız gerekmektedir. Özellikle çocuk yaşta kazandırılan alışkanlıkların bir ömür boyu süreceği unutulmalıdır. Bu nedenle ülkemizde henüz halk kütüphanesi örgütü içinde yer alan gezici kütüphanenin, ilkokul çağı okuyucularına okuma alışkanlığı kazandırmada faydalı olabileceği yeterince anlaşılamamıştır.

Araştırmada Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi'ne bağlı gezici kütüphane, derme, personel, araç, bütçe açısından değerlendirilerek, okuma alışkanlığı konusunda neler yaptığı Aydınlikevler İlkokulu örneğiyle incelenmiştir.

Araştırmamı hazırlarken değerli katkıları, teşviki ve sabrı dolayısıyla değerli hocam ve tez danışmanım Prof.Dr.Tülin Sağlamtuğ'a, yardımlarından dolayı Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi müdürü Yrd.Doç.Dr.Phyllis Lepon Erdoğan ve müdür yardımcısı Deniz Sezgen'e, tüm arkadaşlarıma, aileme ve İhsan Atacan'a, Levent Tezcan'a ve Can Denizman'a teşekkür ederim.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Hızlı bir gelişim süreci içinde bulunan günümüz koşullarında, ülkelerin teknolojik, ekonomik ve kültürel yönden yetişmesi gereken bir çok hedefleri vardır. Bu hedeflere ulaşmada bilgiye duyulan gereksinim şüphesiz önemlidir.

Gelişmiş ülkelerde bilginin değeri artık tartışılmamakta ve gerekli olan doğru bilgiye en kısa zamanda ulaşma çareleri aranmaktadır. Bilgiyi içeren en önemli kaynak yazılı materyaldir. Yazılı materyalden yararlanmanın ilk şartı öncelikle okur-yazar olmaktır, ancak bu yeterli değildir. Okuma alışkanlığı edinmemiş bireyin okuma-yazma bilmesi onun hızla artan bilgiyi izlemesine yetmez. Bugün insanların daha rahat yaşam koşullarına ulaşmalarında bilginin önemi büyüktür. Bireylerin hızla değişen dünya koşullarına ayak uydurması bilgiyi izlemelerine ve günlük hayatlarında bunu kullanmalarına bağlıdır. Yazılı materyali takip etme yada diğer bir deyişle okuma alışkanlığına sahip olma bireylerin sorumluluğunun yanı sıra ülkelerin sorumluluğu olmuştur. Gelişmiş ülkelerin hepsinde bu sorun ortaya çıkmış ve gelişmeleri sırasında okuma alışkanlığı konusuyla yakından ilgilenmişlerdir.

Okuma alışkanlığının kazanılmasında kilit nokta ilk ve orta dereceli okullarda okuyan öğrencilerdir. (Soysal 1988:156). Bu nedenle okuma alışkanlığının kazandırılmasında ilkokul çağındaki çocukların okumaya karşı davranışları çok önemlidir.

Okumayı gerçekleştirmek için kaynağa ulaşmada en büyük yardımcı kütüphanelerdir. Özellikle halk kütüphaneleri bireylerin ihtiyacı olan kaynakları toplama sorumluluğuna sahiptir (Monroe 1986:197). Devlet böylece oku-

ma alışkanlığını bireylere kazandırma görevini de yerine getirmiş olacaktır. Zira her okuma düzeyindeki okuyucu için dermesinde kitap bulundurmaya ve böylelikle okuma alışkanlığını kazanmak için çok gerekli olan "okuma becerisi"ni arttırmaya çalışacaktır. (Coleman 1984:108). Okuma kaynağını okuyucuyla bir araya getiren;

Halk kütüphaneleri, kadın, erkek her yaşta her seviyede ve her meslekte okuyucunun çeşitli konulardaki fikir ürünlerinden ücretsiz olarak serbestçe yararlanmasını sağlayarak bölgesinin kültürel, sosyal ve teknik kalkınmasına yardımcı kurumlardır. (Ersoy 1983:1-2).

Ancak çağdaş halk kütüphanesi hizmeti çalışmalarını kütüphane binası dışına çıkartarak gerçekleştirir. (Sertoğlu 1960:89). Bunu gerçekleştirmenin bir yolu da doğrudan doğruya hizmet veren parçalarından biri olan gezici kütüphanelerce sağlanır. (Campbell 1982:60). Gezici kütüphane, halk kütüphanesi hizmetinin ulaşamadığı kırsal bölgelere, şehrin uzak yörelerine, şube kütüphane hizmetlerini otobüs, otomobil v.s. araçlarla sürdüren birimlerdir. Gezici kütüphane halk kütüphanesi hizmetlerini temsil eden en küçük birimlerden biri olmakla beraber hizmeti okuyucunun ayağına kadar götüren birimlerden biridir.

Okuma alışkanlığını kazanmak için bireylerin çok küçük yaşlarda bu konuda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Özellikle okuma becerisinin kazanıldığı ilkökul yılları okumaya karşı ilginin belirlendiği ve okuma alışkanlığı kazanmada temellerin atıldığı bir dönemdir.

Okuma alışkanlığı kazanma konusunda çok hassas bir dönem olan ilkökul eğitimi sırasında alınacak tedbirler çok önemlidir. Ankara iline hizmet veren gezici kütüphanenin okuyucularının çoğuna yakın bölümü ilkökul öğrencilerinden oluşmaktadır. Böylece gezici kütüphane hizmetleri okuma alışkanlığı kazanmada çok hassas bir dönemde olan okuyucu ile karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle araştırma konusu olarak gezici kütüphanenin, önünde çok uzun süredir hizmet verdiği Aydınlikevler İlkokulu seçilmiştir. Bu ilk-

okul seçilirken gezici kütüphanenin bu semtteki üyelerinin tamamına yakın kısmının (4 üye yetişkindir) ilkokul öğrencisi ve bu öğrencilerin tümünün Aydınlikevler İlkokulunda öğrenim görüyor olması tercih nedeni olmuştur.

Gezici kütüphaneler Türkiye'de okuma alışkanlığının geliştirilmesinde katkıda bulunabilmekte midir? Okuma alışkanlığının Ankara'da durumu nasıldır? Ankara'da ki gezici kütüphane hizmetleri Türkiye genelindeki hizmetlerden ayrılamayacağı için Aydınlikevler İlkokulu'ndaki durum incelenmiştir. Bu nedenle, araştırmamızın problemi, Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesine bağlı Gezici Kütüphane Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerine okuma alışkanlığını kazandırmada veya bu alışkanlığı sürdürmede yardımcı olabilmekte midir? şeklinde ifade edilebilir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ

Araştırmanın amacı, Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi'ne bağlı Gezici Kütüphane'nin Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerinin okuma alışkanlığının kazanmalarında etkili olup olmadığını araştırmak, bu hizmetin düzeyini belirleyip eksik yönlerini saptamak Aydınlikevler İlkokulu örneğinde bu eksikleri gidermek için alınacak önlemleri belirlemektir.

Araştırmanın hipotezi ise, "Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesine bağlı Gezici Kütüphane bütçe, araç, personel, derne açısından yetersiz olduğu için, Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerinde okuma alışkanlığının yaratılmasında veya bu alışkanlığa sahip öğrencilerin bunu devam ettirmesinde bir katkısı yoktur" şeklinde ifade edilebilir.

1.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmada "Betimleme Yöntemi" kullanılmıştır. Betimleme yöntemi ile;

Mevcut durumlar, koşullar ve özelliklerin aynen ortaya koyulmaya çalışıldığı betimleme araştırmalarında, mevcut olayların, daha önceki olay ve koşullarla ilişkileri dikkate alınarak, durumlar arasındaki etkileşim açıklanmaya çalışılır (Bkz: Kaptan 1981:63).

1.4. ÇALIŞMA ALANI VERİ TOPIAMA TEKNİKLERİ

Araştırma Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesine bağlı Gezici Kütüphanenin hizmet verdiği Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerini kapsamıştır.

17-19 Ocak 1990 tarihlerinde Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerine tabakalı örnekleme yöntemine dayanılarak anket uygulanmıştır. Anket sorularını okuyamayan 1. ve 2.sınıf öğrencileri anket kapsamından çıkartılmıştır. Böylece 2400 öğrenciye sahip olan ilkokulun 3., 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin toplam 1350 öğrencisi araştırmamızın evrenini oluşturmuştur. Bu evrenden rastgele örnekleme yoluyla seçilen 450 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örneklemin evreni temsil oranı % 33.3'tür. Alınan bu örneklem evreni temsil etmektedir.

Aydınlikevler İlkokulu'na uygulanan anketin yanında, yönetici, öğretmenler ve öğrencilerle ayrıca görüşmeler yapılmış, gezici kütüphanenin hizmet verme süresince gözlem yapılmıştır.

1.5. TERMİNOLOJİ

OKUMA ALIŞKANLIĞI : Kişinin belli bir gereksinim olarak algılaması sonucu okuma eylemini yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde gerçekleştirmesine denir.

ÇOK OKUYAN OKUYUCU: 1 yılda 21 ve daha fazla kitap okuyan kişidir.

ORTA DÜZEYDE OKUYAN OKUYUCU: 1 yılda 6-20 kitap okuyan kişi.

AZ OKUYAN OKUYUCU : 1 yılda 1-5 kitap okuyan kişi (ALA 1978).

1.6. DÜZEN

Araştırmamızın raporu 8 bölümden oluşmaktadır.

1.BÖLÜM giriş bölümüdür. Bu bölüm konunun önemi, araştırmanın amacı, araştırma problemi, hipotezi, araştırma yöntemi, çalışma alanı, veri toplama teknikleri, araştırma raporunun düzeni ve kaynaklar hakkındaki bilgileri içermektedir.

2.BÖLÜM; okuma kavramı açıklanmış, okuma alışkanlığı ve okuma alışkanlığını etkileyen faktörler ele alınmıştır.

3.BÖLÜM; halk kütüphanesi çeşitli yönleri ile tanıtılmış, amaç ve görevleri belirtilmiştir. Halk kütüphanesi örgütünü oluşturan birimler tanıtılıp, halka en yakın birim olarak görülen gezici kütüphaneler hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma konusu çocuklar olduğu için gezici kütüphane, çocuk kitapları koleksiyonu ve çocuk kitapları hakkında (içeriksel ve fiziksel) bilgiler verilmiştir.

4.BÖLÜM; Okul kütüphaneleri temel kavramlar ve görevleri açısından incelenmiş, gezici kütüphanelerle ilişkisi belirtilmiştir.

5.BÖLÜM; Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesine bağlı gezici kütüphane 5 unsur açısından tanıtılmıştır.

6.BÖLÜM; araştırmamızın gerçekleştiği Aydınlikevler İlkokulu'nun bağlı bulunduğu semt ve ilkokul tanıtılmıştır.

7.BÖLÜM; gezici kütüphanenin, Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmada bir katkısı olup olmadığı görüşme, gözlem ve anket tekniği ile elde edilen veriler ışığında değerlendirilmiştir.

8.BÖLÜM; sonuç ve önerilerden oluşmaktadır.

Gezici kütüphanenin durumlarını gösteren şema ve anket soruları ekte verilmiştir. Kaynakça son bölümde yer almaktadır.

1.7. KAYNAKLAR

Araştırmada yardımcı olacak kaynakları elde etmek için yayın taraması yapılmıştır.

Yayın taraması yapılırken kullanılan kaynaklar şunlardır;

Library and Information Science Abstracts (1970-1989)

Library Literature (1970-1989)

Türkiye Bibliyografyası (1935-1989)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-1988)

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1986)

Türk Kütüphaneciliği(1987-1990)

Araştırma raporunun yazımında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri Yazım ve Basım Yönergesi (1989)'den ve Turabian'ın A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations (1973) adlı eserlerinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM II

OKUMA VE OKUMA ALIŞKANLIĞI

2.1. OKUMA

Günümüz koşullarında bireylerin doğal gereksinimleri arasına okur-yazar olma özelliği de eklenmiştir. Okuma kavramı; yazıyı oluşturan simgesel imleri seslendirmek yada o imlerin belirttiği düşünceleri anlama işlemi (TDK 1983:111) olarak tanımlanan bir kavramdır ve herkes tarafından öğrenilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bunu bireylere öğretme sorumluluğu devlete dolayısıyla, devlete bağlı eğitim kurumlarına verilmiştir. Günümüzde bütün ülkeler tüm vatandaşlarının okur yazar olması için çeşitli tedbirler almışlardır. Bunun yanında gelişmesini tamamlamış ülkelerin, tamamına yakın nüfusunun okur-yazar olması dikkat çekicidir.

Okuma becerisini kazanmak için insan hayatında çok uzun bir dönem beklenmesi gerekmez. Normal bir zekâyâ sahip bir insan 6 yaşından sonra rahatlıkla okumaya öğrenebilir. İlkokula başlama yaşı hâlâ tartışılır bir konu olmasına rağmen ülkemizde 7 olarak belirlenmiştir. Zekâ olarak normal gelişimini sürdüren bir çocuk ilkokula başladıktan altı ay sonra okuma becerisini kazanabilmektedir. Okuma becerisi yalnız bir yazıyı oluşturan simgesel imleri birleştirmek değildir. Bu beceri;

...ruhsal bir çalışma sistemi ile harekete geçirilmiş ve okuyucu amaçları ile düzen içinde bütünleştirilen, karmaşık bir hiyerarşinin birbirine geçişi ile oluşan bir takım alt faktörler tarafından desteklenen simgesel ifadenin görşel, işitsel göze dayalı becerisidir (Bkz: Robeck 1974:34).

Simgeleri tanıdıktan sonra onları yorumlayabilme bu becerinin özünü oluşturmaktadır.

Şu veya bu nedenle okuma işlemi kullanılır, ancak okumanın temel amacı düşünme alışkanlığını kazanmak ve çok yönlü düşünmeyi öğrenmektir. Böylelikle okuma duyar-

lılığı geliŒecek ve okuyan kiŒi bilinçlenecektir. Bu bilince de ancak okuma becerisini kazandıktan sonra, okumayı sürekli kılan insanlar eriŒecektir. Bu insanlar zamanla yalnız kendi ihtiyaçlarını karŒılamak için okuma becerilerini kullanmayacak, toplumun geliŒmesinde de kullanacaklardır.

2.2. OKUMA ALIŒKAN LIğI

"Okuma alışkanlığı", "okuma becerisini" hayatı boyunca sürekli ve düzenli kullanan ve bunu amaçlarına ulaşmada bir araç olarak gören kişilerin okuma eylemidir diyebiliriz. Okuma alışkanlığı okumayı öğrenmek kadar kolay elde edilmez. Okuma alışkanlığını kazanmayı etkileyen kişisel ve çevresel bir çok faktörler vardır. Okumayı sürekli ve düzenli bir şekilde gerçekleştiren insanların da bir yılda okudukları kitap sayısına göre ne derecede okur olduğunu gösteren belirlemeler vardır. Bu belirlemelere göre;

"Çok okuyan okuyucu"; bir yılda 21 veya daha fazla kitap okur.

"Orta düzeyde okuyan okuyucu"; bir yılda 6-20 kitap arasında kitap okur.

"Az okuyan okuyucu"; bir yılda 1 ile 5 arasında kitap okur (ALA 1978:3).

Çocuk yaŒta elde edilen okuma becerisi, okuma alışkanlığını elde etmek içinde atılmış bir adımdır."Zira bu yetenek ilkokulda ortaya çıkar, ortaokulda geliŒir, lisede ise bu yeteneğe yön verilir." (Yavuz 1987:267).

Bu nedenle okuma alışkanlığı elde etmiş bir topluma ulaşmak için, ilkokul seviyesinde ki çocukların okumaya karŒı davranışlarını çok dikkatli incelemek ve özenle okumaya karŒı ilgilerini arttırmamız gerekir. Dolayısıyla çevresinden gelen uyarılar ve gözlemler ile hareketlerini şekillendiren çocuğun, okuma alışkanlığını kazanmasının öncelikle kendi okuma yeteneğine, ailesine ve toplumsal

etkilerine bağlı olduğunu unutmamalıyız.

2.2.1. OKUMA ALIŞKANLIğINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Okuma alışkanlığını kazanmanın en temel öğesi okumayı sevmektir. Kitabı seven kişi, kitabın ona vereceği yararları anlamış kişidir. Fakat kitabı sevmek ve sürekli okumak için bazı faktörler vardır. Bu faktörlerin başında okuma yeterliliği gelir. Okuma yeterliliği; "yalnız çocukların değil yetişkinlerin de okuma alışkanlıklarını etkileyen bir faktördür." (McClellan 1977:46). Okumada zorluk çeken bir insan okumanın tadına varamayacaktır. Okumada zorluk çekmek bazı kişilerde olduğu gibi normal bir beyne sahip olunduğu halde harfleri bir araya getirme becerisine sahip olamamanın dışında, yeterince okuma faaliyetini gerçekleştirememekten başka bir şey değildir. Ancak bu kişilere okuma alışkanlığı kazandırmadan önce okuma yeterliliğine ulaştırmak gerekir. Rahat bir okur olduktan sonra okuma alışkanlığı kazanılır.

"Çocuğun büyüdüğü aile ortamı"; kitap okumayı etkileyen, dolayısıyla okuma alışkanlığının kazanılmasında rol oynayan faktörlerin başındadır. Aile çocuğun okumasını olumlu veya olumsuz etkilemektedir. (Sağlamtunç 1989: 11-12). Aile fertlerinin okumaya karşı tavırları, kültürel birikimleri, evde okuma alışkanlığının yeri çocuğun okuma alışkanlığını kazanmasında oldukça belirleyicidir. Çevresinde sürekli kitep veya basılı materyali okuyan bir anne baba ile büyüyen çocuk kitaba karşı ilgisiz kalamayacaktır. Okuma alışkanlığına sahip bir anne baba çocuğunu kitaptan uzak tutmayacak, çeşitli vesilelerle kitapla buluşturacaktır.

Ailenin kitap alım gücü de çocuğun okuma alışkanlığını kazanmasını etkilemektedir. Ancak yapılan araştırmalara göre ülkemizde ders kitabı dışında oldukça pahalı olan ansiklopedilerin en fazla satılan yayınlar

olduğu görülmüştür. (Soysal 1988:152). Bu da ailelerin kitap okuma alışkanlığı kazandırmada, ekonomik yönden değil sosyal, kültürel yönden daha güçlü olmalarıyla paralel olduğunu göstermektedir. Ekonomik yönden yetersiz bir aile kitap okuma alışkanlığını kazanmışsa, çocuğunu kütüphaneye götürerek veya yollayarak bu alışkanlığı kazandırabilmektedir.

Aileden sonra okul çağına gelen çocuğun okuma alışkanlığını "eğitim yöntemleri ve okul çevresinin okuma politikası" belirler. (Carter 1986:4). Çocuğun okumanın tadına varabilmesi için kitabı yaşamdan kopuk, sıkıcı, tek-düze bir ders aracı olarak görmemesi gerekir. Bu da araştırmaya yönelik hayat tecrübesini arttırıcı güncel bir eğitimi gerektirir:

Okuduğu kaynaklarla kendine güven, bir topluma girme, sevme ve sevilme, oyun ve değişiklik, önemli işler başarmak, saygıdeğer olmak, işgüdülerini kuvvetlendirmeleri gerekir. (Sertoğlu 1988:89).

Bu değerlere ulaşmak için sarf ezbere dayanan ders kitapları ile sınırlı bir eğitim yeterli değildir. Okumayı arzulamaları için ödevler yeterli bir neden değildir. İyi bir eğitimin yanısıra hayatı tammelerini ve gerçeği araştırma arzusunu hissettiren bir eğitim politikası gerekmektedir. Bu nedenle ailede başlayan kitapla tanışma, okulda devam etmelidir. Ayrıca öğretmenler kitaptan yararlanmak için itici bir güç olmalıdırlar. Burada sözü edilen kitaplar sadece ders kitapları değil, şiir, roman, hikâye tarzında kitaplardır. Kütüphaneciler ise kitaptan faydalanma yollarını öğretip, çocukların seviyelerine göre kitaplarla bir araya gelmelerini sağlamalıdırlar. Bu nedenle okul kütüphanelerine büyük görevler düşmektedir. (McClellan 1977:46).

Okul kütüphanesinin bulunmadığı okullarda halkın serbestçe yararlandığı halk kütüphaneleri ve bunlara bağlı birimler öğrencilerin okuma alışkanlıklarını etkileyecek ve çağdaş eğitimde en büyük yardımcıları olacaktır.

Her insan yaş, eğitim seviyesi, kültürü, alışkanlıkları, amaçları, zevkleri ve içinde buldukları imkânlar yönünden farklı kişilik özellikleri göstermektedirler. Bu nedenle kütüphaneler okuyucusuna uygun kitabı bulmak ve onları bu kitaplarla tanıştırap okuma zevki ve alışkanlığı vermek zorundadırlar.

Okumayı etkileyen faktörlerin bir diğeri de "okumaya ayrılan zamanın yeterliliğidir." Günümüz eğitim politikasında gereksinim olan bilgiye duyulan ihtiyaç sadece eğitim için gerekli olduğu sürece okumanın bir alışkanlık haline gelmesi imkânsızdır. Temel eğitimin alındığı ilk yıllardan itibaren çocuğun okuma için zaman ayırma gerekliliğini ve becerisini sağlamak gerekmektedir. Bu, okumanın bilgi, beceri ve pratiğini arttırmada ne denli önemli olduğunun farkına varmış bir toplumla gerçekleşir.

Okumanın aylaklık olduğunu düşünen bir toplum içinde bireyler kitap okumak için zaman ayırmayacaklardır. (Soysal 1988:154).

Oysa fiziksel gücün, işlevsel hale gelmesi ancak düşünme yeteneğini iyi kullanan bir beyinle sağlanır. Böyle bir beyinin yaratıcısı kitap okumayı her fırsatta ön plana çıkartan, okuduklarını pratikte uygulayan kişidir. Gelişmiş toplumlarda kitap okumak için zaman ve yer kısıtlaması kalkmış, otobüs durakları bile kitap okunacak yerler olmuştur.

Bireyin "içinde bulunduğu toplumun kitaba bakış açısı" da okuma alışkanlığını etkileyen faktörlerden biridir. (Dale 1979:90).

Kitap okumanın zaman kaybı olduğunu düşünen, maddi varlıklarının değerine inanmış bir toplum okuma alışkanlığının kazanılmasında çok büyük bir dezavantajdır.

"Devletin okumaya bakış açısı" da okumayı etkileyen bir faktördür.

Zira okuma alışkanlığının kazanılması ve sürdürülmesinde çağdaşlaşma yolunda okumanın öneme inanmış tutarlı bir devlet politikası gerekmektedir. (McClellan 1977:47).

Devlet öncelikle vatandaşlarının eğitim sorumluluğunu üzerine almıştır. Bu nedenle ülkesindeki insanları hür iradeye sahip kişiler olarak yetiştirme, demokrasinin gereklerini yerine getirecek vatandaşlar olarak eğitmek ve onların daha iyi yaşam koşullarını elde edebilecek bilgi ve beceriyi kazanmalarını sağlamakla yükümlüdürler. Bu becerileri kazanmanın yolu çağdaş bir eğitimle ve dolayısıyla kitaba verilen önem derecesine göre gerçekleşir. Okumanın önemini anlamış bir devlet politikası basılı materyalle vatandaşının iç içe olmasını sağlar. Günümüz gelişmiş toplumları kuruluş yıllarında, yönetimlerin desteği ile halkını okur-yazar olmaya ve okumaya itmiş, bilgilerle donanmış bir beyinden alınacak iş gücünün çok daha verimli olacağına inanmıştır.

"Kitle iletişim araçları"nın da okumayı özendirmedeki katkısı ve başarısı okuma alışkanlığının kazandırmada çok önemli bir faktör oluşturmaktadır. (Dale 1979:91).

Televizyon, radyo gibi geniş kitlelere hitap eden araçlar okuma fikrini insanların zihnine çok daha kolay yerleştirebilirler. Okumayı ve dolayısıyla basılı materyali özendirici, tanıtıcı yayınların yararı büyüktür.

Bunlarla birlikte basılı materyalin çekiciliği ve okuma nedenine uygun materyali bulmak da okuma alışkanlığını etkileyen faktörlerden biridir. (Dale 1979:91).

Özellikle çocuğun ilk karşılaşacağı kitapların çok özenle hazırlanmış yayınlar olması gerekir. Bu dönemde sıkıcı, tekdüze ve gereksiz bulunan kitap daha sonra tüm yaşamını etkileyecek ve kitapları böyle görmesine neden olacaktır. Yalnız çocuk kitaplarının değil yetişkinlere hitap eden kitapların da iyi basım niteliklerine sahip kitaplar olması gerekmektedir.

Bilgiye duyulan istek, sosyal statü, prestij, sıkıntıdan kurtulmek, yaratıcı düşünceyi, hayal gücünü geliştirmek, kelime dünyasını zenginleştirmek gibi nedenlerle okuma isteğinde bulunan kişinin kendi dilinde ve/veya anladığı dilde kitaplara ulaşabilmesi okuma alışkanlığının

kazanılması ve sürekliliğinde önemli bir faktördür. (Alema 1982:110).

Bu konu öncelikle azınlıkların ve bulunduğu ülkede, o ülkenin dilini konuşamayanlar için çok önemlidir. Bunlar ülkemizdeki yabancılar olabileceği gibi, başka ülkelerde yaşayan vatandaşlarımız da olabilirler. Bu gibi durumlarda kütüphanelere çok büyük görevler düşmektedir. Başka dildeki yayınların pahalılığı ve yetersizliği göz önüne alınırsa, etkin bir kütüphane hizmeti ile bunu önlemiş oluruz.

Yalnız bu gibi durumlarda değil, okuma alışkanlığının yaratılmasında büyük görevleri üstlenen etkin kütüphane hizmetleri okuma alışkanlığının kazanılmasını direkt etkileyecektir. (Cunningham 1989:34).

Her tür kütüphane, okuyucusunun okuma alışkanlığını kazanması için bir araç olmak zorundadır. Özellikle herkesin kullanımına açık olan halk kütüphaneleri okuma alışkanlığı kazandırmada iki kat daha fazla sorumluluğa sahiptir.

BÖLÜM III

HALK KÜTÜPHANELERİ

3 .1 . HALK KÜTÜPHANESİ (TANIM)

Halk kütüphanesi insan düşünce ve fikirlerinin kaydının ve yaratıcı hayal gücünün ifadesinin herkesçe özgür bir biçimde kullanılmasını sağlayan temel araçtır. (Bkz: IFLA 1986:57).

Biçimde tanımlanan halk kütüphaneleri, okul, hastane, demiryolu... v.b. gibi topluma mal edilmiş kuruluşlardır. Bu kuruluşların hizmetlerinden toplumun her kesimi eşit paylaşma hakkına sahiptir. Halk kütüphaneleri her kesimden okuyucunun ilgi, istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmak zorundadır. Bu nedenle halk kütüphanelerinin toplum içindeki yeri ve sorumluluğu oldukça önemlidir.

Hiçbir ayrıcalık gözetmeden herkese hizmet vermeye çalıştığı gibi bunları hiç bir ücret karşılığı almadan yapması ve hizmet verdiği yörenin kültürel, sosyal ve teknik kalkınmasına yardımcı olması gerekmektedir. (Ersoy 1983:1-2).

UNESCO, halk kütüphanesini eğitim, kültür ve bilgi aktarımı için demokratik bir kuruluş olarak tanımlar. Yada daha geniş bir tanımla, halk kütüphanesi;

İrk, renk, milliyet, yaş, cinsiyet, din, dil, sosyal veya eğitim durumuna bakmaksızın toplumun her üyesine sürekli ve ömür boyu sürecek bir eğitim sağlamasında insanlığın bilgi ve kültür başarılarının değerlendirilmesinde demokrasinin güvencesinde, insan düşünce ve fikirlerinin serbest kayıtlarına, hayal gücünün ürünlerine serbest ulaşım sağlamada, dinlendirici, eğlendirici kaynaklar sunmada öğrencilere yardımcı olmak için güncel, teknik, bilimsel, sosyolojik kaynakları sağlamada ana kaynaktır. (IFLA 1986:57-58).

Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi hizmeti eşit bir biçimde ülke çapında yaygınlaştırmak esastır.

3.2. HALK KÜTÜPHANESİNİN AMACI

Halk kütüphanesinin amacı;

Eğitim, kültür bilgi alışverişi için canlı bir güç olması insanlar ve uluslararası barış ve karşılıklı anlaşmayı sağlamasıdır. (IFLA 1987:74).

Toplumunu oluşturan bireylere ömür boyu süren bir eğitim imkânı sağlamak, toplumun bilgi gereksinimlerini karşılamak, bireyin yaşantısını zenginleştirecek düşünce ve fikir materyalleri yanı sıra eğitim ve öğretim malzemelerini serbestçe herkesin hizmetine sunmak için toplamak halk kütüphanesinin amaçları olacaktır. Bu amaçlar doğrultusunda yaratıcı, özgür düşünceli ve demokrasi bilinci ile yoğrulmuş bir toplum oluşturmak hedeflenmiştir.

Bu amaçları gerçekleştirmede okuma, dolayısıyla okuma alışkanlığının önemi gözardı edilemez.

Bu nedenle halk ve çocuk kütüphanelerinin temel amacı, kitapların okunması ve okumanın alışkanlık haline getirilerek hayat boyu sürdürülmesini sağlamaktır. (Ersoy 1983:213).

3.3. HALK KÜTÜPHANELERİNİN GÖREVLERİ

Halk kütüphaneleri amaçlarını gerçekleştirmek için üstlerine düşen görevleri yerine getirmek zorundadırlar.

Öncelikle gereksinimi olan insanlar tarafından kullanılan kaynakları toplama ve bu kaynaklardan eşit olarak yararlanmalarını sağlama sorumluluğuna sahiptirler. (Monroe 1986:197).

Çeşitli seviyelerde eğitim görmüş okuyucuların ilgi alanlarıyla ilgili materyali toplamalı, düzenlemeli ve ödünç vermelidir. Halk kütüphaneleri hizmet verdikleri yöreyi çok iyi tanımalı ve kütüphaneyi kullanan ve kullanmayanlarla ilgili çeşitli çalışmalar yapıp ihtiyaçlarını belirlemelidirler.

Çevresindeki eğitim, öğretim birimleriyle kütüphane hizmetlerinin yaygınlaştırılması yönünden işbirliği imkanlarını araştırmalıdır (Halk Kütüphaneleri Görev ve Çalışma Yönetmeliği 17787:24).

Halk kütüphaneleri halkın kendi kendini yetiştirdiği bir okul gibidir.

Görevleri arasında, bütün düzeyler için kitap dermesi ne ulaşımı sağlayarak okuma becerilerini gerçekleştirip, yaşamak da vardır. (Coleman 1984:108).

Halk kütüphaneleri amaçları doğrultusunda görevlerini yerine getirirken, hizmetini hiçbir ayrıcalık gözetmeden götürür. Ancak bu her yerleşim birimine teşekküllü kütüphaneler kurmak anlamına gelmez. (Çapar 1987: 38).

Kurulacak halk kütüphanesi örgütü ile amaçlanan hizmetin halkın her kesmine ulaştırılması mümkündür.

3.4. HALK KÜTÜPHANESİ ÖRGÜTÜ

Halk kütüphaneleri hizmetlerini yöresel ihtiyaçlara göre belirlemelidirler. Çok geniş bir bölgedeki halk kütüphanesi çok değişik gereksinimleri karşılayacak hizmetler vermek zorunda kalacaktır.

Yerel yönetimler çevresinin eğitim, kültür, sosyal ve ekonomik durumu hakkında çevre araştırması yaparak halk kütüphanesi hizmetini belirlemelidir. Kütüphanenin kullanıcısı olan veya olmayan yöre halkının ihtiyaçlarını anlayıp buna göre hizmetlerini belirlemeli ve kütüphaneyi kullananların sayısını arttırmalıdır. Böylesine kullanıcıya doğrudan doğruya hitap eden halk kütüphanesi hizmeti sistemli bir "halk kütüphanesi örgütü" ile oluşturulur. Örgütü oluşturan her birim merkez kütüphaneye bağlı kendi içinde birimlerle işbirliği içinde ve birlikte hareket ederler.

Halk kütüphanesi örgütü, halk kütüphanesi hizmetini ülke, bölge çapında yaymakla görevli, hizmeti yaygınlaştırmada işini değişik yollarla yapan, birbiri ile bağlantılı hizmet uçlarından oluşan bir bütündür. (Çapar 1987:38).

Bu bütünlüğü sağlamak için birimler arasında her düzeyde işbirliği sağlanmalıdır.

Küçük bir birim kaynaklarını genişletmek için büyük yönetim birimine, büyük yönetim birimi ise küçük birimlerle işbirliği içinde yerleşim birimleri arasındaki uzaklığı en aza indirecek yerel ilişkiyi geliştirmekle sorumludur. (IFLA 1986:67).

Bir halk kütüphanesi örgütünü oluşturan birimler; merkez kütüphane, şube kütüphaneleri, çocuk kütüphaneleri, geçici kitaplıklar ve gezici kütüphanelerdir. Bu örgütün en büyük amacı halk kütüphanesi hizmetini en iyi şekilde ülke ve bölge çapında yaygınlaştırmaktır. Kütüphane binalarına ulaşmada zorluk çeken vatandaşlara hizmet götürmemek demokrasinin şartlarına uymayacaktır. Bu nedenle kaynakları eşit paylaştırmada gezici kütüphanelerin yeri çok önemlidir. (Martin 1989:81).

3.5. HALK KÜTÜPHANESİ ÖRGÜTÜNÜ OLUŞTURAN BİRİMLER

3.5.1. MERKEZ KÜTÜPHANE

Örgütü oluşturan diğer birimleri denetleyen ve örgütün beyni olarak düşünülen en büyük hizmet birimidir. Şehir merkezinde veya şehir merkezine yakın yerlerde kurulur. Ulaşımı kolay, işlek caddelerin üzerinde bulunmalıdır. Yetişkinlere, gençlere, çocuklara yönelik bölümleri bulunur.

3.5.2. ŞUBE KÜTÜPHANELERİ

Halk kütüphanesi hizmetlerinin gerekli olduğu araştırılarak saptanan semtlerde kurulur. Merkeze bağlıdır. Ancak kaynaklarını seçmede ve hizmetlerini belirlemede özgürdür. Bunları yöre halkının ihtiyaçlarına göre belirleyerek halk kütüphanesi amaçları doğrultusunda hizmet verir.

Gezici kütüphanenin yoğun kullanıldığı bölgelerde, okuyucu sayısının kabarıklık olduğu semtlerde kurulur. (Sağlamtuğ 1980:43).

3.5.3. GEÇİCİ KİTAPLIKLAR

Herhangi bir birimin ulaşamadığı yörelerde veya küçük topluluklar tarafından kullanılmak üzere düzenli aralıklarla değiştirilen kitap koleksiyonlarıdır. Bunlar merkez veya şube kütüphanesine bağlı en küçük hizmet birimleridir.

Ancak geçici kitaplıklar, kitap hacmi bakımından pahalıya mal olmakta, ayrıca kullanıcı için pek pratik olmamaktadır. Böyle bir uygulama başka türlü iletişimin mümkün olmadığı durumlarda kullanılır. (Withers 1974:408).

3.5.4. GEZİCİ KÜTÜPHANELER

Gezici kütüphaneler, halk kütüphanesi hizmetinin ulaşamadığı kırsal bölgelere, şehrin uzak yörelerine, şube kütüphane hizmetlerini otobüs, otomobil v.b. gibi araçlarla götüren birimlerdir.

Gezici kütüphaneler bir yönetim biriminin veya kütüphane sisteminin doğrudan doğruya hizmet veren parçalarından biridir. (Campbell 1982:60).

3.5.4.1. GEZİCİ KÜTÜPHANENİN AMACI

Gezici kütüphane halk kütüphanesi hizmetlerinin ulaşamadığı yörelere, halk kütüphanesi hizmetini götürmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle şehir dışındaki ve kırsal alanlar için şube kütüphaneleri ve gezici kütüphanelerle hizmet sağlanmalıdır. (IFLA 1987:76).

Merkez ve bağlı birimlerin hizmet alanları dışında öncelikle okuma ve kitap satın alma imkanları olmayan vatandaşların oturdukları yerleşme yerlerine taşıtlarla kütüphane hizmeti götürürler. (Halk Kütüphaneleri Görev ve Çalışma Yönetmeliği 17787:23).

Halk kütüphanelerinin amaçlarından biri de okuma alışkanlığının ilerletilmesidir.

Kullanıcılarının okuma alışkanlıklarını besleme ve sürdürme amacıyla, milli bir bilgi sistemi içindeki okul ve halk kütüphaneleri

ağı, uygun eğitim kurumları ile işbirliği içerisinde...biçimlendirilmiş programlar geliştirmelidirler. (Campbell 1988:14).

Halk kütüphanesi ağı içinde, hizmetlerini ulaşamayan vatandaşlara ileten gezici kütüphanenin amacında bu doğrultudadır.

3. 5.4.2. GEZİCİ KÜTÜPHANELERİN GÖREVLERİ

Gezici kütüphaneler, halk kütüphanelerinin amaçları doğrultusunda yerleşik halk kütüphanelerinin ulaşamadığı yörelere gezici kütüphane hizmeti ile ulaşmaya çalışırlar.

Bunun için büyük şehirlerdeki ilçe halk kütüphaneleri emrine birer kütüphane aracı verilmelidir. (Kütüphaneler Komitesi Raporu 1961:28).

İlçelerin her birinin kendine ait bir gezici kütüphane aracınının bulunması gerekir. Böylelikle bağlı bulunduğu ilçe kütüphanesi ile sıkı bir iletişimi bulunduğu dan görevlerini daha kolay yerine getirebilirler.

Gezici kütüphaneler yerleşik hizmetlere ulaşamayan ve bu hizmetlere ulaşmada zorluk çeken halkın hizmetlerini üstlenen kurumlardır. Gezici kütüphane hizmet verdiği halkın, özel okuma ihtiyaçlarını karşılamalı, halkın her kesimini kitaplardan yararlandırmalıdır. (Martin 1989:81).

Halk ve Çocuk kütüphaneleri yönetmeliğinde gezici kütüphanelerin görevi şöyle belirlenmiştir;

Bağlı olduğu halk kütüphanesince belirlenen ve Valilikçe onaylanan yerlere Bakanlığın uygun görüşü alındıktan sonra bir program dahilinde 15 günde bir aynı gün ve saatte programda gösterilen yerde hizmet verir. Halk kütüphanesi tarafından her türlü işlemi tamamlanmış kitaplar araçta konularına göre yerleştirilir ve ödünç verilir. Aracın bulunduğu sürece okuyucular tarafından araçta yararlanabilecek bir müracaat eserleri koleksiyonu bulundurulur...Kolleksiyon belirli ara-lıklarla gözden geçirilerek yenilenir. (Halk kütüphaneleri Görev ve Çalışma Yönetmeliği 17787:24-25).

Gezici kütüphanenin kütüphane hizmetlerini tanıtmaya ve çok kullanan yörelere yerleşik kütüphane hizmetini getirmek gibi görevleri de vardır.

Gezici kütüphanenin koleksiyonu çok okuyucu çekebilmek açısından değişken ve güncel olmak zorundadır. (Çapar 1987:41).

Özellikle küçük yaşta kütüphanenin rahat ve yararlı bir kurum olduğunu kavrayan insan doğal olarak yetişkinliğinde de ondan faydalanacaktır. (Gummermann 1989:95). gerçeği gözardı edilmeden halk kütüphanesi sistemi okul kütüphaneleri ve okullarla işbirliği içinde olmalıdır. (Campbell 1988:110).

Halk kütüphaneleri kırsal alanlarda okur-yazar olmayan veya okuma-yazmada zorluk çekenlerin kullanabilecekleri türden materyali parasız kullanmalarını sağlamalı ve bilgi yoksulu olmalarını önlemelidir. (Campbell 1988:152).

Kırsal bölgelere bu ihtiyaçları sağlayacak kurum ise gezici kütüphanelerdir.

3.5.4.3. GEZİCİ KÜTÜPHANE STANDARTLARI

Gezici kütüphanelerle ilgili standartlar belirlerken ALA'nın ve IFLA'nın standartları incelenmiş ve IFLA'nın standartları temel alınarak gezici kütüphane ile ilgili standartlar belirlenmiştir.

Standart kelimesi, halk kütüphanesi hizmetinin yeterlilik düzeyini ve etkinliğini ölçmek ve değerlendirmek için ilke veya ölçüt olarak kullanılabilen genel veya istatistik terimleriyle ifade edilmiş bir nitelik ve nicelik ölçüsü olarak tanımlanır. (Withers 1974:321).

Ancak asıl ölçüt olarak alınması gereken halkın ihtiyaçlarını karşılayan bir hizmetin verilip verilmediğidir. Bunun en iyi değerlendirmesini de yine halk yapar. Belirlenen uluslararası standartlar aynen alınıp uygulanmamalı, ülke şartlarına göre yorumlanmalıdır.

3. 5.4.3.1. OKUYUCU

Bir halk kütüphanesi örgütünü oluşturan birimlerin okuyucuları, çocuklar, gençler, yetişkinler olarak sıralanabileceği gibi, özelde; hizmete ulaşamayacak durumda olan bedensel özurlüler, tutuklular, yaşlılar, hastalar, ülkedeki azınlık ve yabancı gruplardır. Gezici kütüphanenin de okuyucu grubunu oluşturan yukarıda sayılan bütün gruplardır.

Gezici kütüphaneler, halk kütüphanesini oluşturan birimlerden 5000 kişiyi aşmayan yörelere kütüphane hizmetini veren kuruluşlardır.

Gezici kütüphaneler belirledikleri duraklara haftada bir en az 15 dakika süreyle uğramalıdır. Hizmet saatlerinin uzunluğundan çok, okuyucuların kütüphaneyi kullanabilecekleri saatleri seçmek en uygundur. Bu nedenle gerekirse gezici kütüphaneler hafta sonu ve çalışma saatlerinin bitiminde de hizmet vermelidirler.

3. 5.4.3.2. PERSONEL

Gezici kütüphane personeli biri yedek sürücü olmak üzere 2 sürücüden ve bir kütüphanecilik mezunu görevliden oluşmalıdır. Gezici kütüphanenin kataloglama ve yayın sağlama gibi teknik işlemleri kütüphaneciler tarafından merkez kütüphanede yapılmalıdır.

Gezici kütüphane memuru hizmet verdiği özel grupların niteliğine göre bilgilendirilmiş olmalıdır. Eğer hizmet verdiği grup küçük yaştaki öğrenciler ise çocuk psikolojisinden anlamalı ve öğretici, yol gösterici nitelikler taşımalıdır.

3. 5.4.3.3. ARAC

Gezici kütüphane aracı 3000 kitap taşıma kapasitesine sahip olmalıdır.

Gezici kütüphane aracında personelin bulunacağı ayrı bir yer bulunmalı, burada not alacakları bir masa özel bir dolap ve lavabo, tuvalet bulunmalıdır. Aynı anda 3-4 okuyucunun yararlanabileceği bir kapasitede olmalı, okuyucuların not alacakları, kitap karıştıracakları bir masa bulunmalıdır.

Aracın dış görünüşü çekici olmalı ve gezici kütüphane yazısı rahatça okunabilir ve dikkat çekilir bir biçimde yazılmış olmalıdır. Dergiler ve müracaat kaynakları için ayrıca bir yer olmalı ve araca iniş ve binişler de zorluk çekilmemelidir.

Araçtaki rafların, 2.20 cm. yükseklikte ve kitapların düşmemesi için 5° lik eğimde olması gerekir.

Gezici kütüphane aracının içinin yazın serin, kışın sıcak olmasını sağlayıcı sistemin bulunması gerekir.

Araç durak yerlerine, durak yerlerini ve hizmet saatlerini belirten levhalara sahip olmalıdır.

Gezici kütüphane araçları 10-15 yıla dayanacak ve hizmet verdiği yörede ki yollara kolayca girip çıkacak nitelikte olmalıdır.

3 . 5.4.3.4. BÜTÇE

Merkez kütüphane bütçesinde gezici kütüphane hizmetleri için ödenek bulundurulmalıdır.

3 . 5.4.3.5. DERME

Bir gezici kütüphanenin dermesi 2500 ile 3000 kitap arasında olmalıdır. Bu kitaplar merkez kütüphane tarafından sık sık değiştirilmelidir.

En küçük bir halk kütüphanesi hizmet biriminde kolleksiyonun tümünün % 10'unu müracaat eserleri oluşturmalıdır. Kolleksiyonda az da olsa süreli yayın bulundurulmalıdır.

Gezici kütüphanede, azınlıklar, yabancı gruplar içinde kitap bulundurulmalıdır. Okuma alışkanlığını destekleyici, okuma becerilerini arttırıcı kitaplar bulundurulmalı, yöresinin okuma ihtiyacını karşılamalıdır.

Okuyucuların kolleksiyondan rahatça yayın seçmeleri sağlanmalıdır.

Hizmet verilen yörede eğer 14 yaşın altındaki çocuklar nüfusun % 25-30'unu oluşturuyorsa çocuk kitapları bütün kolleksiyonun 1/3'ünü kapsamalıdır. Rastgele çocuk kitapları seçilmemelidir. Çocukların yararlanacakları kitapların, yetişkinlerin yararlandıkları kitaplardan değişik birçok özellikleri vardır. Bu özelliklere uygun çocuk kitapları çocukların kitapları sevmeleri ve okuma alışkanlığını kazanmalarını sağlayacaktır.

3 . 5.4.3.5.1. ÇOCUK KİTAPLARININ ÖZELLİKLERİ

Çocukluk dönemi olarak belirlenen 0-14 yaş arası yetişkinliğe geçiş devresi olduğu için önemli alışkanlıkların kazanıldığı dönemdir. Bu devrede çocuklar çok değişik psikolojik ve sosyal özellikler gösterirler. Bu nedenle bu devrede çocuğun okuyabileceği kitaplar farklılık gösterir.

Çocuk yaşta kitapla kurulan iletişim okumanın tadına varılmasına ve çocuğun okumayı bir gereksinim olarak görmesine neden olacaktır. Bu nedenle çocuk kitaplarına gereken önem verilmelidir. Çocuğun ihtiyaçlarını karşılamayan kitaplarla karşılaşması kitaba ilgisizliğine neden olacaktır. Bu nedenle çocuk kitabı;

Çocuğun ilgi ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılayan en önemlisi çocuğun zevkle okuduğu bir eserdir. İyi bir çocuk kitabının en önemli özelliği, çocuk tarafından beğeni ile okunmasıdır. (Tuncer 1974:18).

Çocuk kitaplarını seçerken, çocuğun yaşını dikkate almamız gerekir. Çocukların ruhsal ihtiyaçları ve ilgileri yaşıyla birlikte değişiklik gösterir.

Çocuğu kitaplar dünyasına sokarken güven duygusu, başarıma, bir gruba dahil olma, oyun ve değişiklik ve estetik gibi ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. (Tuncer 1974:8).

Okul öncesi çağı olarak nitelendirdiğimiz 1-6 yaşı çocuğun henüz okuma-yazmayı bilmediği dönemdir. Ancak bu yaşlarda çocuk kitapla tanışır. Önce resimli kitapların sayfalarını çevirerek başlayan tanışma, ebevyenler tarafından çocuğa kitabı okumakla sürer. Bu dönemde bol resimli, kısa metinli açık ve basit dilde yazılmış kitaplar geçerlidir.

Bu arada sözcük dağarcığını geliştirecek sevgi, başarı ve güven ihtiyaçlarını karşılayacak kitaplarla tanıştırılmalıdır. (Tuncer 1974:22).

Çocuğa okuma ve kitap sevgisi bu dönemde aşılarmaya başlayacaktır.

Okumanın öğrenildiği 7-8 yaş döneminde çocuğun okumasını geliştirmede yardımcı olacak kitaplar çok önemlidir. Okuma becerisini yeni yeni kazanan çocuğu fazlaca zorlamamak gerekir. Çizgi roman türü dergilere de ilgisi başlamıştır.

Sözcük bilgisinin geliştirilmesi sürdürülmeli ve çocukların gelişme aşamaları ve egemen olan ilgileri dikkate alınarak okuma materyali seçilmelidir (Bamberger 1990:40).

Çocuğun okuyacağı türden resimli, hayal gücünü etkileyecek kitaplar verilmelidir. Doğa ve hayvanlar üstüne yazılmış gerçek ve hayal mahsulü masal ve hikâyeler özellikle ilgilerini çekecektir.

9-10 yaş dönemi hayal güçlerinin en geniş olduğu dönemdir.

Artık iyice okuma-yazmayı öğrenmişlerdir. Bu nedenle okuma alışkanlıklarını geliştirmek için özellikle önemli yıllarıdır (Bamberger 1990:40)

Gerçek hayattan alınan hikâyeleri okudukları gibi maceraya dayanan hareketli öykü ve masallara da düşkünlürler (Atatuğ 1987:52).

10-12 yaş dönemi biyografilere ve tarih kitaplarına ilginin arttığı, okumaya düşkün olunan bir dönemdir. (Atatürk 1987:52).

Fen kitapları da okur.

Görüldüğü gibi çocukluk döneminde ilgi ve beceriler hızla değişmektedir.

Çocuk yayınlarının amacı kitap ve okuma sevgisi ve alışkanlığını kazandırmak olmalıdır. (Yüksel 1987:91).

Bu nedenlerden dolayı çocuk kitlelerinin bazı özellikleri içermesi gerekir;

- Bir çocuk kitabı öncelikle özgürce düşünmeyi ve çocuğun hayal gücünü kullanmasını sağlamalıdır. (Bemberger 1990: 26).
- Bilgi veren kitaplar "...çocuğun ruhuna akıtacak ve ileride gelişecek bir tohumu ekecek eserler olmalıdır." (Tuncer 1974:17) Temel kavramları bulunurken, bunları salt doğrularına öğretmek değil, örneklerle öğretmek ve açıklayan türde olmalıdır.
- Çocuğun ilgilenmesi istenen konular hissettirme yoluyla aktarılmalıdır. (Dayıoğlu 1987:18). Böylece kendi başına düşünmeyi ve yorumlar yapmayı öğretmelidir.
- Katı ve yaptırım gücüne sahip kurallardan çok, sevgi, saygı, özgürlük gibi kavramlar aktarılmalıdır.
Baskı ve yükleme, çocuğu öncelikle okumaktan ve kitaptan soğutacaktır.
(Dayıoğlu 1987:17).
- Kendi başına iyi ve kötüyü ayırt etmesine yardımcı olmalı ve bu yeteneği kazandırmalıdır.
- Kitaplar, çevresi ile ilgili, araştırmacı kişiler olmasını sağlayıcı nitelikte olmalıdır.
- Çocuk merak ettiği ve gereksinim duyduğu bilgiyi kitaplarda bulmalı ve böylelikle daha sonra karşılaştığı soruları kitaplar yardımıyla çözeceğini bilmelidir.

Böylece kitap okuma bir zevk ve gereksinim olacaktır.

Bu niteliklere sahip kitaplar sayesinde çok yönlü düşünen, doğruyu arayan, düş gücü gelişmiş ve okuma alışkanlığına sahip bireyler yetişmiş olacaktır.

Çocuk kitapları da türlerine göre 9'a ayrılır.
(Tuncer 1974:20)

1. Resimli kitaplar
2. Kısa ve uzun hikâyeler
3. Masallar
4. Biyografiler
5. Fen kitapları ve başvuru eserleri
6. Şiirler
7. Romanlar
8. Tiyatro oyunları
9. Çizgi romanlar

Biçimsel olarak da çocuk kitaplarında bulunması gereken bazı hususlar vardır. Çocuk kitapları, büyüklere verilen kitaplardan çok daha titizlikle hazırlanmalı ve daha ilgi çekici olmalıdır. Bunun için;

- Kitabın cilt ve kâğıdı temiz ve sağlam olmalıdır.
(Kavrael 1987:76). Kitap ciltleri ilgi çekici ve canlı resimlerden oluşmalıdır.
- Kullanılan kâğıt 1.hamur ve gramajı yüksek olmalıdır.
(Tuncer 1974:36).
- Baskı çok iyi olmalı gramer bakımından düzgün cümleler kurulmalı sözcükler doğru anlamlarıyla kullanılmalı, özne-nesne-yüklem ilişkilerinde hata olmamalıdır.
- Çocuk kitaplarında resimleme de çok önemli bir konudur.

Resim metinde geçen hususları göstermeli.
Detaylar metne uygun olmalı, resim ait olduğu metnin yanında yer almalı, sanat değeri taşıyan resimler olmalıdır. (Tuncer 1974:30-34).

Fen kitapları fotoğraflarla desteklenmelidir.

BÖLÜM IV

OKUL KÜTÜPHANELERİ

4.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ (TANITIM)

Kütüphaneler, bireylerin kendi kendini eğitme, değişik konularda bilgi edinme, boş zamanlarını değerlendirme, öğrencilerin ödevlerinde destek olmada okuma becerilerini geliştirmede ve sürdürmede yardımcı kurumlardır. Bu kurumlardan okul kütüphaneleri; ders programını destekleyen öğrencilere kütüphane kullanma becerisi ve alışkanlığını kazandıran kütüphanelerdir. Okul kütüphaneleri sadece ders programlarına katkıda bulunacak kitapları içermezler. Öğrencilerin ilgisini çekecek, okuma becerilerini arttıracak ve okuma isteğini devamlı kılacak materyali de bulundurmaları zorundadırlar.

Ayrıca kütüphane yaşantısının getireceği davranışları güçlendirmeye katkıda bulunmak amacıyla da kurulmuş kütüphanelerdir. (Baysal 1989:79).

Yaş ilerledikçe okunan kitap sayısında azalma olduğu yapılan istatistiklerle de kanıtlanmış durumdadır. (Carter 1986).

Bu gerçek gözönüne alındığında çocuk yaşta geliştirilecek alışkanlıkların toplum için ne kadar önemli olduğu ortadadır. Bu nedenle okul kütüphaneleri tanım doğrultusunda kendine düşen görevleri yerine getirmek zorundadır.

4.2. OKUL KÜTÜPHANELERİNİN GÖREVLERİ

Bütün ilk ve orta dereceli okullarda bir okul kütüphanesi kurmak veya en azından bir sınıf kitaplığı kurmak gerekmektedir.

Okul kütüphanelerinin her dereceli okullarımızda açılması, geliştirilmesi ve çalışır duruma getirilmesi eğitim politikamızın odak noktasını oluşturacaktır. (Okul Kütüphaneleri Genelgesi 1988: Sayı 611/430).

Ülkemizde Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği ile okul kütüphanelerinin görevleri saptanmıştır. (Bkz. Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği 1977:1).

Buna göre okul kütüphaneleri kuruluşunda okulun amacı, derecesi ve özellikleri göz önünde tutulur. Kitaplar daimi bir kontrolden geçirilerek kullanılmayanlar **ayıklanır**. Okul kütüphanesi kolleksiyonun bir sınıflama sistemi içinde yerleştirilmesi ve katalogunun bulunması gerekir. Tüm bu teknik hizmetler Okul Kütüphaneleri Kılavuzu'nda belirtildiği gibi gerçekleştirilir. (Bkz. Okul Kütüphaneleri Kılavuzu 1977).

- Kütüphaneci kütüphane kaynaklarını kullanmayı öğretmeli ve okuyucuya rehberlik yapmalıdır.
- Müracaat kaynakları, sık kullanılan kitaplar ve piyasada bulunmayan kitaplar dışındaki kitaplar ödünç verilir.
- Öğrencilere kitabın ve kitap okumanın önemi anlatılır ve kitap okuma alışkanlığı kazandırılmaya çalışılır.
- Araştırma yaparken izlenecek metodlar ve kaynaklardan yararlanma yolları öğretilir.
- Öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun kitaplar bulundurulur. Bunlar ders kitabı dışında fikren, ruhen, ahlâki yönden çocukları yetiştirecek kitaplardır. Nitekim "çocuk, okuma alışkanlığını ders dışında ele geçirdiği kitaplarla edinir". (Dayıoğlu 1987:15).

Okul kütüphaneleri okuma alışkanlığını yaratmada çok önemlidir.

Okuma alanında bütün ihtiyaçlarla, çocuğa kazandırılmak istenen alışkanlıkların çözüm yolunu okul kütüphanesinde aramak zorundayız. (Soysal 1969:81).

Okul kütüphaneleri öğrencilere verdikleri kitaplarda özellikle dikkatli olmak zorundadırlar. Öğrencilerin derslerini destekleyici kitapların dışındaki kitaplar, öğrencilerin merakları doğrultusunda çok çeşitli ve okuma

seviyesine uygun kitaplar olmalıdır. Öğrenciler sürekli aynı kitaplarla karşılaşmamalı, çok çeşitli kitap ve dergilerle okumaya karşı ilgileri ayakta tutulmalıdır.

"Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği"nde yukarıda açıklanan görevleri kimin yerine getireceği de şöyle belirtilmiştir. Kütüphanenin yönetiminde yetki okul müdürü tarafından müdür yardımcılardan veya Türkçe-Edebiyat öğretmenlerinden birine verilir. Bu kişiye yardımcı ise okuldaki memurlardan biridir. Kitap sayısı beş bini aşan okullara kütüphane memuru atanır. Ancak uluslararası standartlarda öğrenci sayısına göre okul kütüphanelerinde kütüphanecilik eğitimi görmüş kişilerin çalışması uygun görülmüştür. Ayrıca Amerika'daki Okul Kütüphaneleri Derneği, kütüphaneci olarak; "hem kütüphanecilik, hemde öğretmenlik eğitimi görmüş kişilerin çalışmasını uygun görmüştür." (Withers 1988:345).

Türkiye'deki "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliğine" göre, okullar kütüphanelerini kendi imkânlarına göre kurarlar. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gönderilen kitaplardan yararlanırlar. Okulların imkânları, okul aile birliğinin ve koruma derneğinin yardımları ve öğrenci velilerinin bağışlarıdır. Okul kütüphaneleri öğrencilerin boş zamanlarında ve tatil günlerinde de açık bulundurulur.

Okul kütüphanesinin bulunmadığı yerlerde sınıf kitaplıkları kurulur. Bu kitaplıkların vereceği hizmetler "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği"nde şöyle belirtilmiştir. Öğrencilerin dersler işlenirken kullanacakları kitaplar yanında öğrenci velileri bağışlarından oluşan ders dışı okuma kaynakları bulundurulur.

Ancak sınıf kitaplıkları öğrenciler için çeşitli kitap ve dergiyi bulundurmamakta ve öğrenciler sadece teneffüste yararlanmaktadırlar. Ayrıca küçük yaşta edinilmesi amaçlanan kütüphane kullanma beceri ve alışkanlığı verilmemektedir.

4.3. OKUL KÜTÜPHANESİ VE GEZİCİ KÜTÜPHANE İLİŞKİSİ

Okul kütüphanesi hizmeti genellikle halk kütüphanesi sistemleri ile yakın işbirliği içinde yürütülür. (Withers 1988:345).

Okul kütüphanesinin bulunmadığı yerlerde öğretmenler, öğrencilere yakın kütüphaneleri kullandırmalıdır. Bu nedenle okullara yakın yerlerde durakları bulunan gezici kütüphaneler öğretmenlerle işbirliği içinde hizmetlerini geliştirmelidirler. Gezici kütüphaneler okul kütüphaneleri hizmetlerini desteklemelidirler. Ancak okul kütüphanesi hizmetlerini yüklenmemelidirler.

BÖLÜM V
YENİMAHALLE İLÇE HALK KÜTÜPHANESİNE BAĞLI
GEZİCİ KÜTÜPHANE

5.1. GEZİCİ KÜTÜPHANE

Gezici kütüphane ile ilgili bilgiler Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi yetkililerinden ve yıllık çalışma raporlarından elde edilmiştir (T.C.Yenimahalle Halk Kütüphanesi Müdürlüğü Brifing Dosyası 1989). 1990 yılına ait olan bilgiler 1990 Şubat ayı itibarıyladır.

5.2. TARİHSEL GELİŞİMİ

Ankara'daki gezici kütüphane hizmeti 22 Nisan 1969 tarihinde başlamıştır. Bu tarihte Ankara İl Halk Kütüphanesi (şimdiki adıyla Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi)'ne bağlı olarak hizmet vermekteydi. Günümüzde gezici kütüphane hizmeti Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi tarafından verilmektedir. Gezici kütüphane hizmetinin bu kütüphane tarafından verilmesinin en önemli nedeni gezici kütüphane araçlarına uygun park yerinin bulunmasıdır. Kütüphanede 3 adet gezici kütüphane aracı mevcuttur. Fakat bunlardan 1966 model gezici kütüphane aracı kullanılmaz durumda olduğu için, 1973 model araç ise bakımda olduğu için hizmet dışı bırakılmıştır. Ankara'da Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğüne belirlenen Valilikçe onaylanan ve Bakanlığın Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne uygun görüşü ile 1985'den itibaren 21 semte bir program dahilinde 1979 model, 3000 kitap kapasiteli Bedford marka gezici kütüphane aracı hizmet vermektedir.

5.3. OKUYUCU

Gezici kütüphanenin 21 durakta toplam 4319 üyesi vardır. Bunlardan 2653'ü erkek, 1666'sı bayandır. Üyelerin % 97'si ilkokul öğrencisidir. Okuyucuların gezici kütüphaneyi kullanabilmeleri için öğrencilerin okul müdürlüğünden, öğrenci olmayanların muhtardan onaylı bir

form doldurmaları gerekmektedir. Formlar yeterli sayıda basılmadığı için bir çok okuyucu form bulamamakta ve Gezici Kütüphaneyi üye olamamaktadır. Formu olan bir okuyucu ancak 15 gün sonra kitap ödünç almaktadır. Kütüphaneye üye olan bir okuyucu her defasında müracaat kaynakları hariç 15 gün süreyle 1 kitap ödünç alabilmektedir.

5.4. DERME

Gezici kütüphanenin toplam kitap sayısı 8315'dir. Bunlardan 3000 adedi gezici kütüphane aracında bulunmaktadır. 5315 adedi Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi deposunda bulunmaktadır. 6 ayda bir gezici kütüphane içindeki derme kütüphanedeki kitaplarla değiştirilmektedir.

Dermedeki danışma kaynakları bütün dermenin % 4.2'sini oluşturmaktadır.

Gezici kütüphane dermesinde bulunan kitaplar Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi tarafından sağlanmaktadır. Kütüphanenin gezici kütüphane için ayrıca yayın sağlama politikası yoktur. Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesinin dermesini resmi kuruluşlarca gönderilen bağış kitaplar ile satın alma yoluyla sağlanan kitaplar oluşturmaktadır. Bu yolla sağlanan kitaplar arasından gezici kütüphane için özel olarak kitap ayrılmamaktadır. Ankara iline tek gezici kütüphane ile hizmet verilmeğe çalışıldığı için gezici kütüphane okuyucularının ihtiyaç ve istekleri değerlendirilmemektedir. Okuyucunun ilgisini çekecek yeni kitaplar çabuk yıpranır gerekçesiyle okuyucuların ulaşamayacakları yerlerde tutulmaktadır.

Gezici kütüphane dermesinde kitaptan başka materyal bulunmamaktadır. Kitaplar, kitap demirbaş defterine kayıtlıdır.

5.5. PERSONEL

Gezici kütüphane personeli aracı kullanan bir sürücü ile, ortaokul mezunu bir memurdan oluşmaktadır. Her ikisi de herhangi bir kütüphanecilik eğitimi almamışlardır. Sürücü kütüphane kullanımının yoğun olduğu zamanlarda memura yardımcı olmaktadır. Sürücü ayrıca gezici kütüphane aracının bakımından da sorumludur. Gezici kütüphane personeli okul önlerinde hizmet verdiği duraklarda okul yönetimiyle işbirliği içinde değildir.

5.6. BÜTÇE

Gezici kütüphanenin Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesinden bağımsız bir bütçesi yoktur. Gezici kütüphane harcamaları Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi tarafından karşılanmaktadır.

5.7. YAPI (ARAÇ)

Gezici kütüphane aracı 1979 model Bedford marka bir otobüstür. Araç 3000 kitap kapasitelidir. Biri sürücü mahalinde, diğeri arkada 2 kapısı vardır. Araçın her iki tarafında gezici kütüphane yazısı vardır. Sürücü koltuğunun yanında memur için bir koltuk daha vardır. Kitap raflarının hemen alt tarafında oturulabilecek bir sıra vardır. Ancak not alınacak herhangi bir masa bulunmamaktadır. Araçın ısıtma tertibatı bozuktur. Bu nedenle kışın ısıtması sağlanamamaktadır. Havalandırma sistemi yoktur. Hizmet verilen duraklarda hizmetin verildiğini veya hizmet süresini gösteren bir levha veya işaret yoktur.

BÖLÜM VI
AYDINLIKEVLER SEMTİ

6.1. AYDINLIKEVLER SEMTİNİN TANITIMI

Aydınlıkevler semti 37000 nüfusludur. Bunlardan 2500'ü ilkokul öğrencisidir. Yani toplam nüfusun % 6.7'si ilkokula devam etmektedir. 3350 ortaokul, 2800 lise ve 11000'de üniversite öğrencisi vardır. Toplam öğrenci sayısının nüfusa oranı % 63.1'dir. Geri kalan 17350 kişi henüz okula gitmeyen çocuk ve yetişkin nüfusu oluşturmaktadır. Halkın büyük kısmı memur veya ticaretle uğraşmaktadır. Çok az sayıda sanatkar vardır. Aydınlıkevler semtinde okuma-yazma bilmeyenler için açılan kursa diğer semtlerden 50 kişi katılmış, fakat bir süre sonra devam eden olmadığı için kapatılmıştır. Kolay öğrenemeyen öğrenciler için Aydınlıkevler İlkokulu'nda 80 öğrenci kapasiteli özel bir sınıf vardır.⁽¹⁾

Aydınlıkevler semtinde 3 ilkokul, 1 ortaokul, 2 lise, zihinsel özürllüler için 1 okul ve 2 yurt vardır.

Semte en yakın kütüphane çok yetersiz olan Telsizler Halk Kütüphanesi'dir.

Aydınlıkevler semtinde okulların spor salonundan başka spor salonu yoktur. Semte en yakın tiyatro Altındağ tiyatrosudur. Müsamere, sergi ve semt toplantıları Aydınlıkevler İlkokulu içindeki toplantı salonunda yapılmaktadır.

6.2. AYDINLIKEVLER İLKOKULU

6.2.1. AYDINLIKEVLER İLKOKULUNUN TARİHÇESİ

Aydınlıkevler İlkokulu 4 Eylül 1954 tarihinde Aydınlıkevler Yapı Kooperatifi Evlerinin İlkokul ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuştur.

1959 yılında devlet tarafından yapılan bu günkü binasına taşınmıştır. 1976 yılında inşaat tamamlanmış, an

---

(1)Aydınlıkevler semti muhtarlığından alınan 1985 yılı Genel Nüfus Sayımı sonucunda elde edilen Aydınlıkevler semti ile ilgili özel veriler.

cak 1981 yılında yapılan ek inşaatlarla şimdiki durumunu almıştır.

6. 2.2. AYDINLIKEVLER İLKOKULUNUN TANITIMI

1989-90 ders yılında 2400 öğrencisi, 1 müdürü, 3 müdür yardımcısı, 64 öğretmeni, 1 toplantı salonu, 1 laboratuvarı, 2 ana okulu sınıfı vardır.

Okulun okul kütüphanesi yoktur. Gezici kütüphane okulun önünde 1970'li yıllardan beri hizmet vermektedir.

Okulda toplam 52 şube vardır. Bunlardan, 1., 4. ve 5.sınıflar onar şubeden, 2. ve 3.sınıflar 11 şubeden oluşmaktadır. Her şubede 40 veya 50 öğrenci bulunmaktadır. 1. ve 2.sınıf şubeleri 50 öğrenci kapasitelidir. Daha üst şubeler 40 kişilik sınıflardan oluşmaktadır.

BÖLÜM VII
DEĞERLENDİRME

7.1 : AYDINLIKEVLER İLKOKULU ÖĞRENCİLERİNE UYGULANAN ANKETİN DEĞERLENDİRMESİ

7.1.1. SINIF

Ankete yanıt veren toplam 450 öğrenciden 3., 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin % 38.8'i 5.sınıf, % 38.8'i 4.sınıf ve % 22.4'ü de 3.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

7.1.2. CİNSİYET

Ankete katılan öğrencilerin % 52.5'i kız, % 47.5'i erkektir. Bunlar 9-11 yaş arası öğrencilerdir.

7.1.3. AİLELERİN EĞİTİM DÜZEYERİ

Tablo 1: Aydınlikevler İlkokulu Öğrencilerinin Ailelerinin Eğitim Düzeyi

EĞİTİM DÜZEYİ	ANNE (%)	BABA (%)
OKUMA-YAZMA BİLMİYOR	-	-
İLKOKUL MEZUNU	66.8	47.5
ORTAOKUL MEZUNU	18.8	14.2
LİSE VEYA DENĞİ OKUL MEZUNU	9.1	28.6
ÜNİVERSİTE	5.3	9.7
TOPLAM	100	100

Tablodan anlaşıldığı gibi öğrencilerin tümünün anne ve babası okuma yazmayı bilmektedir. Okuma alışkanlığını etkileyen faktörlerin başında gelen ailenin rolü burada

çok önem kazanmaktadır. 1985 Genel Nüfus Sayımında⁽¹⁾ halen ülkemizde % 22.71 oranında okuma-yazma bilmeyen vatandaşlarımızın olduğu dikkate alınır, öğrenci ailelerinin tümünün okuma yazmayı bilmeleri bir avantaj olarak görülebilir. Ancak ailelerin eğitilmiş olmasının öğrencilerin okuma alışkanlığını kazanmada gerçekten bir faktör olup olmadığını aşağıdaki tablodan inceleyelim.

7.1.4. AİLENİN EĞİTİM DÜZEYİNE GÖRE ÖĞRENCİLERİN OKUMA DÜZEYLERİ

Tablo 2: Ailelerin Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Okuma Seviyeleri

Ailelerin Eğitim Durumu	Hiç Okumayan Öğrenci	Az Okuyan Öğrenci	Orta Düzeyde Okuyan Öğrenci	Çok Okuyan Öğrenci	TOPLAM
İlkokul Mezunları	48.5	35.7	14.6	1.2	100
Orta okul Mezunları	8.4	66	22	3.26	100
Lise Mezunları	3.6	43.9	46.4	6.1	100
Üniversite Mezunları	1.1	21.6	34.2	43.1	100

Tablodan anlaşıldığı gibi ailelerin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin okuma seviyeleri de artmaktadır. Böylece aile ne kadar kitapla ve yazılı, basılı materyallerle ilgili ise çocukların kitaba ilgisi de o derecede artmaktadır. Burada okuma alışkanlığında ailenin önemi ortaya çıkmaktadır.

(1) 1985 Genel Nüfus Sayım 20.10.1985, Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü, 1989.

Ailenin yanı sıra okumaya öğrencileri yöneltenlerin kimler olduğu öğrencilerin okuma seviyelerine göre değerlendirildiğinde şöyle bir tablo ile karşılaşırız:

7.1.5 . ÖĞRENCİLERİ OKUMAYA YÖNELTENLER

Tablo 3: Aydınlikevler İlkokulunun Çeşitli Okuma Düzeylerindeki Öğrencilerini Okumaya Yöneltenler

OKUMAYA YÖNELTENLER	HİÇ OKUMAYAN ÖĞRENCİ %	AZ OKUYAN ÖĞRENCİ %	ORTA DÜZEYDE OKUYAN ÖĞRENCİ %	ÇOK OKUYAN ÖĞRENCİ %
Ailem	-	17.1	43.5	58.3
Öğretmenler	-	38.3	20.6	15.0
Kendi İsteğim	-	44.6	35.9	26.7
Arkadaşlar	-	-	-	-
Gezici Kütüphane	-	-	-	-
Diğer	-	-	-	-
TOPLAM	-	100	100	100

Tablodan anlaşıldığı gibi çok okuyan okuyucu üzerinde ailenin bir hayli etkisi vardır. Sırasıyla öğrencinin kendi isteği ve öğretmenlerin teşviki okumayı etkileyen nedenlerdendir. Bu tabloyla birlikte II.Bölümde açıklanan okuma alışkanlığını etkileyen faktörler bir kez daha kanıtlanmıştır. Öğrencilerin okumaya karşı ilgilerini belirleyen etkenlerin sırasıyla; kendi istekleri, bunu destekleyen bir aile ve eğitim programı olduğu görülür.

Ancak okuma alışkanlığını etkileyen bir faktör olarak daha önce II.Bölümde belirlenen gezici kütüphanenin hiçbir şekilde okuma alışkanlığına katkıda bulunmadığı görülmektedir. Öğrencileri okumaya yöneltmesi beklenen gezici kütüphanenin bu derece etkisiz kalması incelenmesi gereken bir konu olmuştur. Bu nedenle sırasıyla öğrencilerin ve gezici kütüphanenin durumu incelenecektir.

7.1.6. AYDINLIKEVLER İLKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN KİTAP OKUMA SIKLIKLARI

Tablo 4: Aydınlikevler İlkokulu Öğrencilerinin Kitap Okuma Sıklıkları

1 YILDA OKUNAN KİTAP SAYISI	KIZ (%)	ERKEK (%)	TOPLAM
1-5	20.2	21.6	41.8
6-20	14.8	14.5	29.3
21 ve daha yukarı	9.3	4.2	13.5
Hiç okumam	8.2	7.2	15.4
TOPLAM	52.5	47.5	100

II.Bölümde belirlenen ölçütlere göre ankete katılan öğrencilerin % 13.5'i "çok okuyan okuyucu", % 29.3'ü "orta düzeyde okuyan okuyucu", % 41.8'i "az okuyan okuyucu", % 15.4'ü ise "okuyucu olmayan" grubundadır.

Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerinin % 41.8'inin az okuyan okuyucu olduğu görülmektedir. Okuma düzeyi oldukça düşük olan az okuyan okuyucu grubunun yeterli okuma alışkanlığına sahip olmadığını söyleyebiliriz. Böylece % 57.2 oranında öğrencinin okuma alışkanlığını kazan-

mediği ortaya çıkar. Öğrencilerin yarısından fazlası okuma alışkanlığını kazanmamıştır. Okuma alışkanlığını kazananların ise aileleri tarafından yönlendirildiği saptanmıştır. Bu noktada okulun kütüphanesinin olmadığı gözönüne alınırsa gezici kütüphane ve eğitim programlarının işbirliği okuma alışkanlığını kazandırmada sorumluluk üstlenmek zorundadırlar. Öğrencilerin gezici kütüphaneyi ne derecede kullandıkları veya gezici kütüphanenin öğrencilerin ilgisini ne derecede çektiği önemli bir konudur.

7.1.7. AYDINLIKEVLER İLKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN FAYDALANDIĞI KÜTÜPHANELER

Ankete yanıt veren öğrencilerden sadece % 18.3'ü gezici kütüphaneyi kullanmaktadır. % 12.7'si ise çocuk kütüphanesinden yararlanmaktadır. % 69.0 oranında öğrenci hiçbir kütüphaneden faydalanmamaktadır. Onbeş yıldan daha fazla bir süredir, Aydınlikevler İlkokulu önünde hizmet veren gezici kütüphanenin, okul kütüphanesi olmayan bir okulun öğrencilerinin ilgisini çekmediği açıktır.

Tablo 5'de görüldüğü gibi gezici kütüphaneye ilgi duyan bu küçük grubun okuma alışkanlıkları, gezici kütüphaneyi kullanma süreleri ile ters orantılıdır.

Bundan sonraki veriler gezici kütüphaneyi kullanan öğrencilerin cevapladıkları sorulardan elde edilmiştir.

7.1.8. GEZİCİ KÜTÜPHANEYİ KULLANMA SÜRESİ VE OKUMA ALIŞKANLIĞI

Tablo 5: Gezici Kütüphaneyi Kullanma Süresi ve Öğrencilerin Okuma Alışkanlıkları

Gezici Kütüphaneyi Kullanma Süreleri	Az Okuyan Okuyucu %	Orta Düzeyde Okuyan Okuyucu %	Çok Okuyan Okuyucu %
1 Yılden az	33.3	82.7	58.1
1-3 Yıl arası	27.2	13.6	41.9
3 Yıldır	39.5	3.7	-
TOPLAM	100	100	100

Tabloda görüldüğü gibi gezici kütüphaneyi 3 yıldır kullanan okuyucu grubu okuma alışkanlığına sahip olmayan okuyuculardır. Yani, gezici kütüphaneyi kullanma süresi arttıkça okuma alışkanlığı gittikçe azalmaktadır.

Bu gerçek bize bir kez daha gezici kütüphanenin okuma alışkanlığını kazandırmada olumlu bir faktör olmadığını ortaya koymaktadır. Okul genelinde gezici kütüphaneyi kullanan ve kullanmayanlar arasında okuma alışkanlığının hangi grupta yoğun olduğunu da incelemek gerekir.

Tablo 6: Gezici Kütüphaneyi Kullanan ve Kullanmayan Öğrenciler ile Okuma Alışkanlıkları Arasındaki İlişki

OKUMA DÜZEYLERİ	GEZİCİ KÜTÜPHANEYİ KULLANAN %	GEZİCİ KÜTÜPHANEYİ KULLANMAYAN %	TOPLAM %
Hiç Okumayan	-	15.4	15.4
Az Okuyan Okuyucu	10.5	31.3	41.8
Orta Düzeyde Okuyan Okuyucu	4.1	25.2	29.3
Çok Okuyan Okuyucu	3.7	9.8	13.5
TOPLAM	18.3	81.7	100

Görüldüğü gibi gezici kütüphaneyi kullanan öğrenciler kullanmayanlara göre daha az okuma alışkanlığına sahiptirler.

7.1.9. GEZİCİ KÜTÜPHANENİN DURAKLARINI DUYURMA ŞEKLİ

Tablo 7: Gezici Kütüphanenin Duraklarını Duyurma Şekli

GEZİCİ KÜTÜPHANEDEN HABERDAR OLMA ŞEKLİ	OKUYUCU (%)
Radyodan	-
TV'den	-
Gezici Kütüphane Anonslarından	-
Okuldan	84.4
Arkadaşlardan	15.6
TOPLAM	100

Gezici kütüphanenin okulun önünde sadece ders saatleri içinde durması da bir dezavantajdır. Gezici kütüphanenin tatil günleri hizmet vermesini isteyen okuyucuların oranı % 97'dir. Geri kalan % 3'lük kesim bu soruya cevap vermemiştir. Hiçbir öğrenci tam olarak gezici kütüphanenin hangi gün ve saatte okulun önünde olduğunu bilmemektedir. Öğretmenlerin hatırlatmaları sonucu ödünç aldıkları kitapları geri getirmektedirler. Gezici kütüphanenin bir levha ile durağını ve hizmet süresini belirtmesinin ne denli önemli olduğu açıktır. Gezici kütüphanenin okulun önünde kalış süresi de yeterli bulunmamaktadır. Öğrencilerin % 98'i bunun yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğrenciler, gezici kütüphaneyi derme, araç ve personel açısından şöyle değerlendirmişlerdir.

7. 1. 10. DERME

Gezici kütüphaneyi kullanan öğrencilerin % 95'i kitapların sayıca yetersiz olduğunu, % 5'i ise yeterli olduğunu söylemiştir.

7. 1. 11. HOŞLANILAN KİTAP TÜRLERİ

Tablo 8: Gezici Kütüphaneyi Kullanan Öğrencilerin Genelde Hoşlandıkları Kitap Türü

KİTAP TÜRÜ	OKUYUCU (%)
Roman	15.6
Şiir	3.1
Çizgi Roman	50.0
Öykü	31.3
TOPLAM	100

Görüldüğü gibi öğrenciler çizgi romandan oldukça fazla hoşlanmaktadır. Ancak gezici kütüphane dermesinde hiç çizgi roman yoktur. Okuyucunun ilgisini yeterince çekemeyen türde kitabın ödünç verilmesi, okuma alışkanlığına yeterli olumlu katkıyı sağlamayacaktır. Dermede çizgi romanlara da yer verilmesi, dermenin çekiciliğini arttıracaktır.

7 . 1.12 GEZİCİ KÜTÜPHANEDE KİTAP DIŞINDA BULUNMASI İSTENEN MATERYALLER

Tablo 9: Gezici Kütüphanede Bulunması İstenen Kitap Dışı Materyaller

KİTAP DIŞI MATERYAL	KİTAP DIŞI MATERYALİ İSTEME ORANI (%)
Dergi	36.6
Gazete	22.9
Gör-İşit Materyali	31.5
Diğer (Harita, poster v.s.)	9.0
TOPLAM	100

Görüldüğü gibi okuyucular kitap dışı materyalin gezici kütüphanede bulunmasını istemektedirler. Özellikle süreli yayınlara istek çok fazladır.

7 . 1.13. GEZİCİ KÜTÜPHANEDE BULUNAN KİTAPLARIN NİTELİĞİ

Gezici kütüphane okuyucularından % 55.7'si gezici kütüphane koleksiyonunda okumaya değer kitap bulunmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 10: Öğrencilerin Okuma Sıklıkları ve Gezici Kütüphane Koleksiyonunu Değerlendirmeleri

Gezici Kütüphaneyi Kullanan Öğrencilerin Okuma Sıklığı	Gezici Kütüphane- deki Kitapları Sıkıcı Bulanlar (%)	Gezici Kü- tüphane- deki kitapları çekici bu- lanlar (%)
Az okuyan Okuyucu	18	78.2
Orta Düzeyde Okuyan Okuyucu	22.5	14.2
Çok okuyan Okuyucu	59.5	7.6
TOPLAM	100	100

Tablodan anlaşıldığı gibi çok okuyan okuyucular gezici kütüphane dermesini çekici bulmamaktadırlar.

7.1.14. ÖĞRENCİLERİN GEZİCİ KÜTÜPHANEYİ KULLANMA NEDENLERİ

Tablo 11: Öğrencilerin Gezici Kütüphaneyi Kullanma Amaçları

Gezici Kütüphaneyi Kullanma Amaçları	Okuyucu (%)
Boş vakit geçirmek	17.6
Kitaplar pahalı olduğu için	6
Öğretmen ve büyüklerin etkisi ile	11.6
Araştırma yapmak amacıyla	36.7
Okulun Kütüphanesi Olmadığı için	21.1
Diğer	7
TOPLAM	100

Tablodan anlaşılacağı gibi gezici kütüphaneyi kullanan okuyucular okulun kütüphanesi olmadığından dolayı araştırma yapmak için gezici kütüphanenin ansiklopedik eserlerini kullanmak istemektedirler. Okul kütüphanelerinin görevlerinden biri olan okulun eğitim programını destekleme görevini, öğrenciler buldukları en yakın kütüphaneden beklemektedirler. Ancak gezici kütüphane içinde not almaya uygun bir yerin olmaması müracaat kaynaklarını kullanmayı engellemektedir.

Öğrenciler boş vakitlerini geçirmek için gezici kütüphaneyi kullanmak istemelerine rağmen gezici kütüphane aracı onların ders saatleri içinde hizmet vermekte ve kütüphaneden yararlanmak için öğrenciler teneffüslerini kullanmak zorunda kalmaktadırlar.

7.1.15. ARAC

7.1.15.1. ARACIN ÖĞRENCİLER TARAFINDAN KULLANIM KOLAYLIĞI

Gezici kütüphanenin içi: "yeterince rahat mı?" sorusuna gezici kütüphaneyi kullanan öğrencilerden % 92.5'i olumsuz cevap vermişlerdir. Böylesine büyük bir çoğunluğun aracın içinin rahat olmadığını söylemesi şaşırtıcı bir sonuç değildir. Çünkü, sadece teneffüste kütüphaneden yararlanmak isteyen öğrenciler, öncelikle araca bir anda binmek istemeleri sonucu sağlamamaktadır. Araca binen çocukların ise kitap seçmeleri için çok az zamanları vardır. Herhangi bir kitaptan not almak imkânsızdır, çünkü not alacak bir yer yoktur.

7.1.15.2. ARACIN ISI DURUMU

Bu kadar rahatsız bir kütüphane yeterince de ısıtılmamaktadır. Gezici kütüphaneyi kullanan öğrencilerin % 72.8'i gezici kütüphanenin içinin sıcaklığını yeterli bulmamıştır. Gezici kütüphane aracının içinin soğuk olması, kütüphane personelini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Araçta kışın ısıtma sistemi çalışmadığı gibi, yazın da havalandırmayı sağlayacak tertibatı yoktur.

Tüm bu olumsuz fiziksel koşullar gezici kütüphaneyi itici yapmaktadır.

7.1.16. PERSONEL

Gezici kütüphane personelinin okuyucuyu kütüphaneye çekmedeki becerisi ve okuyucuya kitap okuma konusundaki yardımları gezici kütüphane hizmetlerinde belirleyici olacaktır. Gezici kütüphaneyi kullanan öğrencilerin % 44.2'si gezici kütüphane personelinin kendilerine kötü davrandığını belirtmişlerdir. Katılımın gezici kütüphane aracınının 2 turunda yapılan gözlemler sonucunda personelin gezici kütüphane kullanıcılarını engeller bir tutum içinde olduğu saptanmıştır. Birçok öğrenci gezici kütüphane üye formu olmadığı gerekçesi ile kütüphaneden faydalandırılmamaktadır. Öğrencilerin kitapları yeterince incelemesine fırsat verilmemektedir. Personelin hiçbir kütüphanecilik eğitimi almamış olması bu sonuçları doğurmaktadır.

7.1.17. GEZİCİ KÜTÜPHANE PERSONELİ VE OKUYUCU İLİŞKİSİ

Tablo 12: Gezici Kütüphane Personeli ve Okuyucularla İlişkiler

Gezici Kütüphane Personelinin Okuyucuya Yardım Şekli	Okuyucu (%)
Kitap seçiminde yardımcı olma	59.6
Kitap okumayı sevdirme	6.2
Kütüphane kullanımına alıştıırma	7.6
Hiçbiri	17.2
Diğer	9.4
TOPLAM	100

Gezici kütüphane personelinin kullanıcılarına kitap okumayı sevdirmeye ve kütüphane kullanımına alıştırmaya konusunda çok düşük bir çaba gösterdikleri görülmektedir. Kitap okumayı sevmekle başlayan okuma alışkanlığı bu tutum karşısında olumsuz yönde etkilenmektedir.

Personel kitap seçiminde okuyucuları yönlendirmektedir. Ancak personelin hiç bir şekilde kütüphanecilik eğitimi almış olmaması ve çocuk psikolojisi, çocuk kitapları konusunda eğitilmiş olmaması, ayrıca öğrencilerin ders programlarından habersiz olmaları nedeniyle kitap seçimini ne denli sağlıklı yaptıkları şüphelidir. Yapılan gözlemler sonucunda personelin öğrenci için kitap seçmesinin öğrencilerin daha fazla gezici kütüphaneyi işgal etmemeleri nedeniyle yapıldığı anlaşılmıştır. Bu davranış okuyucuların kitapları incelemesini de engellemektedir.

7.2 . AYDINLIKEVLER İLKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN OKUMA ALIŞKANLIĞINI KAZANMALARINI ETKİLEYEN ÖĞELER

Uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerinin okuma alışkanlığı kazanması ve bu alışkanlığı sürdürmesinde şu öğeler geçerlidir;

- Okuma alışkanlığını kazanmış öğrencilerin okumaya karşı ilgilerini belirleyen etkenler kendi isteği, sonra ailesi ve en son öğretmenleridir.
- Okuma alışkanlığını kazanmış öğrencileri okumaya gezici kütüphane teşvik etmemektedir.
- Okuma alışkanlığını kazanmış öğrencilerin ailelerinin eğitim düzeyi yüksektir.
- Gezici kütüphaneyi kullanmayan öğrenciler, kullananlara nazaran daha çok okuma alışkanlığına sahiptir.
- Öğrencilerin gezici kütüphaneyi kullanma süreleri arttıkça okuma alışkanlıklarındaki seviye düşmektedir.

- Okuma alışkanlığına sahip öğrenciler gezici kütüphanede bulunmayan bir yayın türü olan süreli yayınlara özellikle ilgi duymaktadır.
- Gezici kütüphanedeki kitaplar okuma alışkanlığına sahip öğrenciler tarafından sıkıcı bulunmaktadır.

Gezici kütüphane Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerine okuma alışkanlığı kazandırmadığı gibi, okuma alışkanlığını kazanmış öğrencilerin bu alışkanlığı sürdürmelerinde yardımcı olmamaktadır.

BÖLÜM VIII

SONUÇ VE ÖNERİLER

8.1. SONUÇ

Gezici kütüphane bütçe, araç, personel ve kolleksiyon açısından yetersiz olduğu için Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerinde okuma alışkanlığı yaratılmasında veya bu alışkanlığa sahip öğrencilerin okuma alışkanlıklarını devam ettirmesinde öğrencilere bir katkısı yoktur, şeklinde açıkladığımız hipotezimizle başladığımız çalışmadan aldığımız sonuçlar aşağıda belirtilmiştir;

Gezici kütüphane 15 yıldan daha uzun süredir Aydınlikevler İlkokulu önünde hizmet vermektedir, buna rağmen bu ilkokuldan çok az öğrenci gezici kütüphaneye üyedir. Aydınlikevler semti nüfusu ve bununla beraber Aydınlikevler İlkokulu öğrencilerinin sayılarına göre, gezici kütüphane çok az üyeye sahiptir. Gezici kütüphanenin, araştırma sonunda fiziksel yönden ve hizmet açısından yetersiz olduğu için bu kadar az okuyucuya sahip olduğu anlaşılmıştır.

Gezici kütüphaneyi kullanmak isteyen bir öğrenci gezici kütüphanenin hizmet saatlerini öğretmenlerinden veya arkadaşlarından öğrenmektedir. Eğer çevresindekiler gezici kütüphaneye ilgisizlerse hizmet saatlerini başka bir yolla kolay kolay öğrenememektedirler. Böylece hizmet verme fırsatı elde edilemeden hizmeti duyuramama nedeniyle gezici kütüphane okuyucuyu çekememektedir.

Gezici kütüphanenin hizmet saatlerini öğrenmiş bir öğrenci ise, eğer gezici kütüphanede kolaylıkla bulunamayan üye formunu elde ederse, doldurup 15 gün sonra gezici kütüphaneye teslim ettikten sonra 1 kitap ödünç alabilmektedir. Öğrenciler üye olmak için karşılıklarına çıkan bu engellerden dolayı gezici kütüphaneyi kullanmaya karşı isteksizdirler.

Gezici kütüphanede öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte kitaplar yoktur. İlgisini çekecek kitapların da çabuk yıpranmaması için saklanıyor olması gezici kütüphane koleksiyonunu daha da fakirleştirmektedir.

Gezici kütüphanenin hizmet verdiği grubun ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda dermesini belirleyememesinin en önemli nedeni kalabalık bir nüfusa sahip bir ile, tek gezici kütüphane aracı ile hizmet vermeye çalışmasıdır. Böylece hizmet verdiği grubun ihtiyaçları gözönüne alınmamaktadır. Okulun önünde hizmet vermesine ve üyelerin tamamına yakın kısmının o okulun öğrencileri olmasına rağmen okul yönetimi ile işbirliği içinde değildir.

Ayrıca gezici kütüphane için özel olarak ayrılmış bir bütçenin olmaması ve gezici kütüphane için özel olarak kitap alınmaması da hizmetlerin yetersizliğine neden olmaktadır. Böylece anket sonucunda anlaşıldığı gibi gezici kütüphane hiçbir şekilde öğrencilerin okuma alışkanlığını kazanmalarına yardımcı olmamaktadır. Doğal olarak gezici kütüphane okuma alışkanlığı kazanmış hiç bir öğrenciye yönlendirici olmamıştır.

Yapılan anketin sonucunda gezici kütüphaneyi kullanan öğrencilerin büyük bir bölümünün okuma alışkanlığına sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Gezici kütüphaneyi ne kadar uzun kullanıyorlarsa o derecede okuma seviyeleri düşmektedir. Bu da gezici kütüphanenin hizmetlerinin okuma alışkanlığı konusunda ne kadar yetersiz olduğunu göstermektedir.

Öğrenciler gezici kütüphaneyi müracat eserlerinden araştırma yapmak için kullanmak istemektedirler. Ancak gezici kütüphanenin bu kullanım amacı için yeterli yeri yoktur.

Gezici kütüphane, dermesinin yanı sıra araç olarak da öğrenciler tarafından kullanışlı bulunmamaktadır. Kullanım sahasının azlığı, sıhhi donanımda ki eksiklikler nedeniyle hiç bir öğrenci kendini aracın içinde rahat his-

setmemektedir. Araç çağın çok gerisinde kalmış bir görünüm içerisindedir.

Derme ve aracın yanısıra hizmeti sunan kişilerin bilgi ve davranışları okuyucu açısından çok önemlidir, ancak okuyucu ile ilgilenen gezici kütüphane personeli hizmeti yapabilecek nitelikte değildir. Öğrencilere karşı olumsuz davranışları, gezici kütüphane hizmetlerine ilgisizliği artırmakta, dolayısıyla okuma alışkanlığını kazandırmada olumsuz etki yapmaktadır.

Gezici kütüphane personeli, öğrencilerin okumalarını geliştirmek veya okuma alışkanlığı edinmede herhangi bir katkı sağlamamaktadır.

8.2. ÖNERİLER

Okuma alışkanlığını kazandırmada etkili bir kütüphane hizmetinin verilebilmesi için yapılması gerekenleri şöyle sıralayabiliriz;

Gezici kütüphane herşeyden önce hizmet verdiği grubun ihtiyaçlarını bilmelidir. Saptanan bu ihtiyaçlar doğrultusunda koleksiyonunu belirlemeli ve hizmetlerini sunmalıdır. Bu yalnız bir gezici kütüphanenin il çapında hizmet vermesi ile gerçekleştirilemez. Her ilçe kütüphanesinin, kendi ilçesi için hizmet veren gezici kütüphanesi olması gerekir.

Merkez kütüphane bütçesinde gezici kütüphane hizmetleri için ödenek olmalıdır. Gezici kütüphane koleksiyonu hizmet verilen çevrenin ihtiyaçları gözönüne alınarak merkez kütüphane ile gezici kütüphane personelinin ortak çalışması sonucu seçilmelidir.

Gezici kütüphanenin okuyucularınının % 90'a varan bölümünün ilkokul öğrencisi olduğu dikkate alınarak kütüphaneye sağlanan yayınların okuyucuların seviyelerine uygun ve titizlikle seçilmiş çocuk kitapları olmalarına dikkat edilmelidir. Bunlar çocukların okuma becerilerini arttırıcı, kitap okuma sevgisini aşılایıcı kitaplar olmalıdır.

Gezici kütüphane hizmetlerini belirlerken, hizmet verdiği çevreyi çok iyi tanıyıp, ihtiyaçları doğrultusunda hizmetlerini belirlemelidir.

Okul kütüphanesi olmayan bir okulun önünde hizmet veriyorsa okul yönetimi ile işbirliği içinde olmalıdır.

Öğrencilerin gezici kütüphaneye üye olurken karşılarna çıkan formaliteler en aza indirilmeli, sadece kimlik göstermeleri yeterli olmalıdır.

Gezici kütüphane personelinden biri kütüphanecilik mezunu olmalıdır. Bunun yanında çocuk psikolojisinden anlamalı, özellikle çocuk kitapları konusunda bilgi sahibi olmalıdır. Öğrencilere kitap okuma sevgisini aşılıyıp, okuma becerilerini arttırıcı, ilgilerini çeken kitaplarla bir araya gelmelerini sağlamalıdır. Kitap okuma konusunda yol gösterici olmalıdır. Öğrencilerin müracaat kaynaklarını kullanmaları öğretilmeli araştırma yapmalarına olarak sağlanmalıdır.

Gezici kütüphane bir kaç süreli yayına abone olmalı, en azından bir kaç çocuk dergisinin eski sayılarını buldurmalıdır. Çocukların ilgisini çekmek için çizgi romana da yer verilmelidir.

Gezici kütüphane bu hizmetlerini yerine getirirken etkin bir şekilde durak yerini ve hizmet süresini belirtmelidir. Eğer okulun önünde duruyorsa bunu okul panosuna asarak öğrencilere duyurmalıdır. Durak yerlerine bir levha asılarak gezici kütüphane durağı ve hizmet süreleri belirtilmelidir. Kitle iletişim araçlarıyla yapılan duyurulara işlerlik kazandırılmalı, büyük çoğunluğun izlediği saatlerde duyurular yapılmalıdır. Gezici kütüphane hopörlörü ile durağa geldiğini duyurmalıdır.

Hizmet saatleri tatil günleri ve mesai saati dışını da kapsmalıdır.

Gezici kütüphane aracının fiziksel durumu da çok önemlidir. Dış görünümü çekici, içi rahat, araca iniş ve binişler kolay olmalıdır. Araç aynı anda 4-5 kişinin raflardan kitap seçmesini sağlayacak büyüklükte olmalıdır. Okuyucuların not alacakları, kitap inceleyecekleri bir masası olmalıdır. Kütüphanecinin kayıtlarını tutacağı, danışmanlık hizmetini vereceği ayrı bir yeri bulunmalıdır. Araçta ısıtma ve havalandırma sistemleri çalışır durumda olmalıdır. Araç engebeli yollara dayanıklı ve güçlü bir motora sahip olmalıdır. Çocukları ilgilendiren kitaplar onların rahatça görebileceği ve rahatça erişebilecekleri raflarda bulunmalıdır.

Gezici kütüphanedeki kitapları yazar adı, kitap adı ve konularına göre gösteren bir katalog gezici kütüphanenin bağlı olduğu merkez kütüphanede bulunmalıdır.

Üyelerin kitap iadelerini merkez kütüphane de kabul etmelidir.

İlkokul dönemindeki insanları kütüphaneye çekmek, kitap sevgisini aşılama, dolayısıyla okuma alışkanlığını edinmelerini sağlamak ilerde okuma alışkanlığı kazanmış bireylere sahip olmak anlamına gelmektedir. Bu nedenle gezici kütüphane, öğrencilere okuma alışkanlığını, öncelikle gezici kütüphaneyi beğenecekleri bir şekilde sokarak, hizmetleri ihtiyaçlar doğrultusunda belirleyerek ve kitabı sevdirecekleri kazandıracaklarının farkına varıp bu doğrultuda hizmetlerini belirlemelidir.

KAYNAKÇA

ALEMNA, A.A.

- 1982 "Factors affecting the Reading Habits of African Children."
The School Librarian. 1982,30,2:107-111.

The American Library Association

- 1978 Book Reading and Library Usage; A Study of Habits and Perceptions.
New Jersey: Gallup.

Aydınlıkevler Sempti Muhtarlığından Alınan 1985 Yılı

- 1985 Genel Nüfus Sayım Sonuçları.

ATATUĞ, Feridettin

- 1987 "Çocuklar İçin Yazmak."
Çocuk Yayınları Sempozyumu" Bildiriler"
Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü:51-56.

BAMBERGER, Richard

- 1990 Okuma Alışkanlığını Geliştirme.
(Çev. Bengü Çapar)
Ankara: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü,

BAYSAL, Jale

- 1989 "Okul Kütüphaneleri Türkiye İçin Ne Yapabilirler?"
Türkiye'de ve Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Kütüphane Hizmetleri.

CAMPBELL, H.C.

- 1982 Developing Public Library Systems and Services.
Paris: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

1988 Halk Kütüphanesi Sistem ve Hizmetlerinin
(1982) Geliştirilmesi.

CARTER, Carolyn

1986 "Young People and Books: A Review of the
Research into Young People's Reading Habits."
Journal of Librarianship. 18, 1:1-22.

COLEMAN, Jean E.

1984 "Libraries, Learning and Literacy: A Tradition
of Involvement."
Public Libraries. XXIII, 4:108-109.

CUNINGHAME, Christopher

1989 "Primary Education Project."
International Library Review. 21, 1:28-35.

ÇAPAR, Bengü

1987 "Halk Kütüphanesi Hizmetinin Yaygınlaştırıl-
ması ve Planlanması."
Türk Kütüphaneciliği. 1, 2:55-61.

DALE, Sheila

1979 "The Adult Independent Learning Project: Work
with Adult Self-Directed Learners in Public
Libraries."
Journal of Librarianship. 11,1:83-106.

DAYIOĞLU, Gülten

1987 "Çocuk Yayınları."
Çocuk Yayınları Sempozyumu ve "Bildiriler."
Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphane-
ler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü:15-25.

Devlet İstatistik Enstitüsü

1988 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik
Nitelikleri. 20.10.1985 ili:06 Ankara.
Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

ERSOY, Osman

- 1983 "Halk Kütüphaneleri."
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni.
XXXII, 1:1-4.

Halk Kütüphaneleri Görev ve Çalışma Yönetmeliği.

- 1982 T.C.Resmi Gazete. 19.8.1982. Sayı:17787.

International Federation of Library Associations.
Section of Public Libraries.

- 1986 Guidelines for Public Libraries.
München: K.G.Saur.

(1987) Halk Kütüphaneleri İçin Hizmet Klavuzu.

(Çev.Sevgi Hısım)

Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.

KAPTAN, Saim

- 1981 Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri.
Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

KAVRAAL, Turgut

- 1987 "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar İçin Çocuk Yayınları."

Çocuk Yayınları Sempozyumu "Bildiriler."

Ankara:Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü: 17-76.

Kütüphaneler Komitesi Raporu

- 1961 Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Library and Information Science Abstracts.

- 1969 - London: Library Association.

Library Literature.

- 1936 - New York: H.W.Wilson Company.

MARTIN, William J.

1989 Community Librarianship: Changing the Face of Public Libraries.

McCLELLAN, A.W.

1977 "Reading: The Other Side of the Equation." Journal of Librarianship. 1:38-48.

MONROE, Margaret

1986 "The Evaluation of Literacy Programs." Library Trends. XXXV, 2:197-206.

Okul Kütüphaneleri Genelgesi

1988 Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
Sayı: Kültür-611/430.

Okul Kütüphaneleri Kılavuzu

1977 Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği

1977 Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

ROBECK, Mildred C.

1974 Psychology of Reading: Foundations and Instructions.
New York: Wiley.

SAĞLAMTUNÇ, Tülin

1989 "Türk Gençlerinin Okuma Alışkanlıkları." Türkiye'de ve Almanya Federal Cumhuriyeti'nde Gençlere Yönelik Kütüphane Hizmetleri.
Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü 11-23.

SERTOĞLU, Danyal

1960 "Temel Eğitimde Halk Kütüphanelerinin Yeri ve Halk Kütüphanelerimiz."
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 9,3-4:89-92.

SOYSAL, Özer

1969 Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul Kütüphanesi.
Ankara: Güven Matbaası.

1988 "Türkiye'de Gençlere Özgü Okuma Davranışları."
Türk Kütüphaneciliği. 2,4:151-158.

TUNCER, Nilüfer

1974 "Türkiye'de Yayınlanmış Resimli Çocuk
Kitapları 1960-72."
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Ankara: Hacettepe Üniversitesi

TURABIAN, Kate L.

1973 A Manual for Writers of Term Papers, Theses
and Dissertations.
4 th. edition. Chicago:University of Chicago.

Türk Dil Kurumu

1983 Türkçe Sözlük.
7.bs.Ankara.

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni

1952 Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
1986

Türk Kütüphaneciliği

1987- Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Türkiye Bibliyografyası.

1935- Ankara:Milli Kütüphane Bibliyografya
Enstitüsü

Türkiye Cumhuriyeti Yenimahalle Halk Kütüphanesi Brifing
Dosyası.

1989

Türkiye Makaleler Bibliyografyası.

1952 Ankara:Milli Kütüphane Bibliyografyası
Enstitüsü.

WITHERS, F.N.

1974 Standards for Library Services:An International Survey.

Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

1988 Kütüphane Hizmeti Standardları.

(Çev.Sönmez Taner, Aysel San)

Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.

YAVUZ, Hilmi

1987 "Okuma Alışkanlığı Üzerine."

Çocuk Edebiyatı Yıllığı, 1987.

İstanbul:Gökyüzü :266-267.

YÜKSEL, Murat

1987 "Muhteva İtibariyle Çocuk Yayınları İle Okul Çağı Çocukların Psiko-Sosyal Gelişmeleri Arasındaki İlişkiler."

Çocuk Yayınları Sempozyumu "Bildiriler."

Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü:

89-94.

YARDIMCI KAYNAKÇA

BENEDICT, E.L. ve D.SHAW

- 1987 The Reading Consultant/Library Media Specialist Team: Building the Reading Habit.
Connecticut: Library Professional Publication.

BETTY, Rice

- 1972 Public Relations for Public Libraries.
New York: The H.W.Wilson Company.

BROWN, Eleanor Frances

- 1967 Bookmobiles and Bookmobile Service.
Metuchen: The Scorecrow Press.

BUDDO, Maxine

- 1977 "The Reader's Advisory Situation in the Public Library: The Significance of Non Verbal Communication."
Journal of Librarianship. 9,1:29-37.

BUSHA, Charles H.

- 1980 Research Methods for Librarianship.
Orlando: Academic Press.

ÇAPAR, Bengü

- 1984 "Gezici Kütüphane Okuyucuları Üzerine Bir Araştırma."
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni.
XXXIII, 1:15-30.

ERSOY, Osman

- 1966 Halk Kütüphanelerimiz Üzerine Bir Araştırma.
Ankara: Güven Matbaası.

GROOMBRIDGE, Brian

- 1978 "The Library and Social Structure."
D.GERARD (Ed.)
London:Clive Beingley Ltd.:138-150.

GUMMERMAN, Elisabeth

- 1989 "Yarının Kütüphane Kullanıcıları Çocuklar.
Regensburg Şehir Kütüphanesinin Çocuklara
Yönelik Etkinlikleri."
Türkiye'de ve Almanya Federal Cumhuriyeti'nde
Gençlere Yönelik Kütüphane Hizmetleri.
Ankara: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve
Yayımlar Genel Müdürlüğü:92-102

Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği

- 1982 T.C.Resmi Gazete. 19.8.1982. Sayı:17787.

KAMANAN, Sombon Sing

- 1984 "Experiences in Promoting Children's
Literature Through Parents, Teachers,
Librarians and Producers of Childrens Books."
G.PATTE ve S.K.HANNESDOTTIR (Ed.)
Library Work For Children and Young Adults
in the Developing Countries.
Munich: International Federation of Library
Associations and Institutions Publication:
175-190.

KESEROĞLU, Hasan

- 1989 Halk Kütüphanesi Politikası ve Türkiye
Cumhuriyeti'nde Durum.
İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul
Şubesi.

Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü

1990 Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Yurt Sathında Yaygınlaştırılmasında Mahalli İdarelerden Beklentilerimiz.

Ankara: Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü

1987 Çocuk Yayınları Sempozyumu "Bildiriler"

Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.

1987 Kütüphaneciliğimiz Üzerine Görüşler 1987.

Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.

1988 Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standartlaşma.

Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.

LONG, Harriet G.

1969 Public Library Service to Children: Foundation and Development.

Metuchen: The Scarecrow Press.

LUCKHAM, Bryan

1978 "The Public Library: For Whom and How?"

D.GERARD (Ed.)

Libraries and Society: A Reader.

London: Clive Bingley: 78-92.

MOSELEY, Malcolm J.

1984 "Making Indroads."

Assistant Librarian. 77, 5: 67-68.

N'JIE, Sally

- 1984 "Library Work for Children and Young Adults."
G.PATTE ve S.K.HANNESDOTTIR (Ed.)
Library Work for Children and Young Adults
in the Developing Countries.
Munich: International Federeration of Library
Associations and Institutions Publications:

OĞUZKAN, A.Ferhan

- 1981 Eğitim Terimleri Sözlüğü.
Ankara: Türk Dil Kurumu.

PERUMBULAVIL, Vilasini

- 1984 "The Role of Library Services of Children
and Young Adults, in Developing Countries,
in Relation to Education, Formal and Enformal."
G.PATTE ve S.K.HANNESDOTTIR (Ed.)
Library Work for Children and Young Adults in
the Developing Countries.
Munich: International Federation of Library
Associations and Institutions Publications:
30-43.

RAY, Colin

- 1979 Library Service to School and Children.
Paris: United Nations Educational, Scientefic
and Cultural Organization.

ROBINSON, Charles

- 1989 "Can We Save the Public's Library?"
Library Journal. 1:147-152.

ROCKWOOD, Ruth H.

- 1971 "Libraries, Public."
The Encyclopedia of Education.
Lee: C.Deighton: 587-595.

SAĞLAMTUNÇ, Tülin

- 1980 "Ankara'da Halk Kütüphanesi Hizmeti."
(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Ankara:Hacettepe Üniversitesi.
- 1981 "Metropolitan Kent Kütüphaneciliği ve Ankara'da
Verilen Halk Kütüphanesi Hizmeti."
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni.
XXX,2:67-71.
- 1987 "Halk Kütüphaneciliğinde Gelişmeler ve Türkiye."
Türk Kütüphaneciliği. 1,3:110-124.
- 1990 "Türkiye'de Üniversite Kütüphanecilik Bölüm-
lerinin 4.sınıf Öğrencilerinin Özgür (Boş)
Zaman Ders Dışı Okuma Alışkanlıkları Üzerine
Bir Araştırma."
Türk Kütüphaneciliği. IV, 1:3-21.

SOYSAL, Özer

- 1986 "Halk Kütüphanesi Hizmeti Nasıl Örgütlenmeli."
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. 35,1:1-5.

THOMPSON, Lawrence S.

- 1952 Türkiye'de Kütüphaneleri Geliştirme Programı.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

WEBB, T.D.

- 1986 "A Hierarchy of Public Library User Types."
Library Journal. 15:47-50.

YILMAZ, Bülent

- 1989 "Okur-yazarlık ve Okuma Alışkanlığı Üzerine."
Türk Kütüphaneciliği. 3, 1:46-51.
- 1990 "Okuma Alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk
Kütüphanesi."
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)
Ankara:Hacettepe Üniversitesi.

EK-1

GEZİCİ KÜTÜPHANE DURAKLARINI GÖSTEREN ŞEMA
(1.11.89-15.11.1989 tarihleri arasında)

Hizmet Günleri	Hizmet Saatleri	Semt	Durak
Çarşamba	Sabah Öğle	Üregil Kayaş	Ortaokul yanı P.T.T.Pazar Duracağı
Perşembe	Sabah Öğle	Çinçin Beğleri Aydınlıkevler	Çalışanlar İlkokulu Önü Aydınlıkevler İlkokulu Önü
Cuma	Sabah Öğle	Keçikıran Keçikıran	Hüseyin Gazi İlkokulu Önü " "
Pazartesi	Sabah Öğle	Kırkkonaklar Çankaya	Kırkkonaklar İlkokulu Önü Çukurça İlkokulu
Salı	Sabah Öğle	Balgat Erzurum Mah.	Tansa Yanı 100.Yıl Duracağı Cevizlidere Muhtarlığı
Çarşamba	Sabah Öğle	Kalaba Ayvalı	Sarıyayın Cad. Yükseltepe Şehit Kubilay Sondurak
Perşembe	Sabah Öğle	Macunköy Demetevler	Meydanlık Çeşme Yanı Demetevler İlk- okulu Önü
Cuma	Sabah Öğle	1.İmrahor 2.İmrahor	Özbirlik İlkokulu İmrahor İlkokulu Önü
Pazartesi	Sabah Öğle	Akdere Akdere	Çeşme Duracağı Cami Duracağı Karşıyaka Ankara Ticaret Odası Önü
Salı	Sabah Öğle	Tuzluçayır Nato Yolu	Tuzluçayır Lisesi Önü Sondurak Meydan-

* Çarşamba günü tekrar başa dönülecek.

EK-2

AYDINLIKEVLER İLKOKULU ÖĞRENCİLERİNE UYGULANAN
ANKET SORULARI

1. Kaçınca sınıftasınız?
  - a) 3
  - b) 4
  - c) 5
2. Cinsiyetinizi belirtiniz.
  - a) Kız
  - b) Erkek
3. Anne ve babanızın eğitim durumu nedir?
  - a) Okur-yazar değil Anne   Baba
  - b) İlkokul mezunu
  - c) Orta okul mezunu
  - d) Lise ve dengi okul mezunu
  - e) Üniversite mezunu
4. Hangi kütüphanelerden faydalanıyorsunuz?(Birden çok şıkki işaretleyebilirsiniz)
  - a) Halk kütüphanesi
  - b) Çocuk kütüphanesi
  - c) Gezici kütüphane
5. Geçtiğimiz yıl (ders kitabı dışında) kaç kitap okudunuz?
  - a) 21 kitaptan fazla
  - b) 6-20 kitap arasında
  - c) 1-5 kitap arasında
  - d) Hiç kitap okumadım.

6. Okuduğumuz kitapları nereden/nasıl aldınız? (Birden çok şıkki işaretleyebilirsiniz)
- Kendi paramla
  - Gezici kütüphaneden
  - Diğer (Açıklayınız)
7. Kitaptan başka yayın okuyor musunuz? (Birden çok şıkki işaretleyebilirsiniz.)
- Gazete
  - Dergi
  - Çizgi Roman
  - Diğer (Açıklayınız)
8. Hangi tür kitapları okumaktan hoşlanıyorsunuz?
- Roman
  - Şiir
  - Çizgi Roman
  - Öykü
  - Diğer (Açıklayınız)
9. Sevdiğiniz üç kitabın ismini yazarmısınız?
.....
10. 9.sorudaki kitapları nereden alıp okudunuz? (Birden çok şıkki işaretleyebilirsiniz)
- Evden
  - Kitapçıdan
  - Gezici kütüphaneden
  - Diğer

11. Sizi okumaya yönelten kimdir/nedir? (Birden çok şıkka işaretleyebilirsiniz)
- a) Ailem
  - b) Öğretmenlerim
  - c) Kendi isteğim
  - d) Arkadaşlarım
  - e) Gezici kütüphane
  - f) Diğer (Açıklayınız)
12. Kaç yıldan beri gezici kütüphaneden yararlanıyorsunuz?
- a) 1 yıldan az
  - b) 1-3 yıl arası
  - c) 3 yılı
13. Gezici kütüphanedeki kitaplar sizce nasıldır?
- a) Sıkıcı
  - b) Güncel değil
  - c) Çekici değil
  - d) Okumaya değer kitap yok
  - e) Güncel
  - f) Çeki ci
14. Gezici kütüphanede kitap dışında hangi tür yayınların bulunmasını isterdiniz? (Birden çok şıkka işaretleyebilirsiniz)
- a) Dergi
  - b) Gazete
  - c) Gör-işit materyali
  - d) Diğer (Açıklayınız)

- 15- Gezici kütüphaneden hangi amaçla faydalanıyorsunuz?
(Birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz)
- a) Boş vakit geçirmek
  - b) Kitaplar pahalı olduğu için
  - c) Öğretmen ve/veya büyüklerimin etkisi ile
  - d) Araştırma yapmak için
  - e) Okulumuzda kütüphane olmadığı için
16. Gezici kütüphanenin okulun önünde kalış süresini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- a) Yeterli
  - b) Yetersiz
17. Gezici kütüphane tatil günleri de hizmet vermeli mi?
- a) Evet
  - b) Hayır
18. Gezici kütüphanenin okulunuzun önüne geldiğinden nasıl haberdar oluyoruz? (Birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz)
- a) Radyodan
  - b) Okuldan
  - c) Gezici kütüphane anonslarından
  - d) Diğer
19. Gezici kütüphanenin içi yeterince rahat mı?
- a) Evet
  - b) Hayır
20. Gezici kütüphanenin içinin sıcaklığı yeterli mi?
- a) Hayır
  - b) Evet

21. Gezici kütüphane personelinin size karşı davranışı nasıl?
- a) Olumlu
  - b) Olumsuz
22. Gezici kütüphane personeli size nasıl yardımcı oluyor? (Birden çok şıkki işaretleyebilirsiniz)
- a) Kitap seçiminde yardımcı oluyorlar
  - b) Kitap okumayı sevdireyorlar
  - c) Kütüphane kullanımına alıştıırıyorlar
  - d) Hiçbiri
  - e) Diğer (Açıklayınız)